

Solidarita

83
2013
ŘÍJEN

WWW.SOCSOL.CZ

CENA 30 Kč | SOLIDÁRNÍ CENA 40 Kč

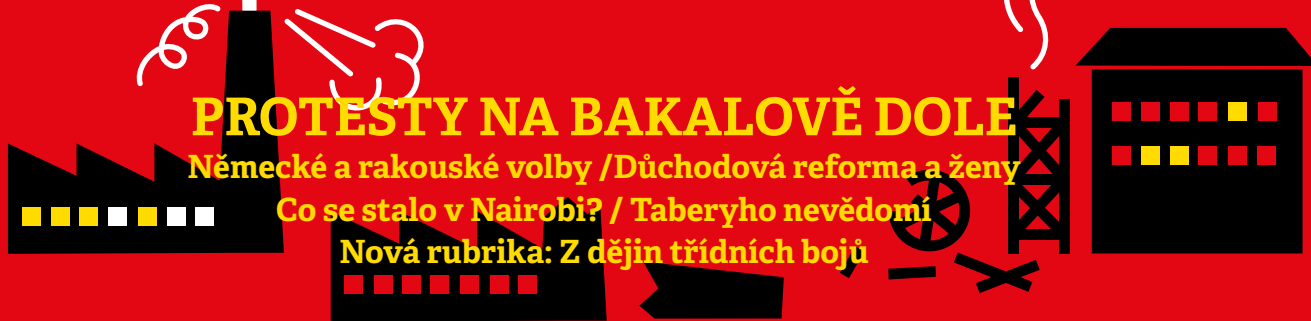

PROTESTY NA BAKALOVĚ DOLE

Německé a rakouské volby / Důchodová reforma a ženy

Co se stalo v Nairobi? / Taberyho nevědomí

Nová rubrika: Z dějin třídních bojů

Solidarita

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

Redakční e-mail: redakce@socsol.cz

Předplatitelský e-mail: předplatne@socsol.cz

Předplatitelská linka: + 420 722 133 743

Na tomto čísle se redakčně podíleli: **Vítězslav Lamač, Karolína Babíčková, Tomáš Korda, Dominik Forman**
Závěrečné korektury: **Anna Zitová**

Původními texty a překlady přispěli: Vítězslav Lamač, Zdeněk Jehlička, Eliška Kubicová, Tomáš Korda, Petr Rohel, Martin Churaň, Adam Bartoš, Jan Májiček, Megy Korábová, Petr Bittner

Návrh obálky: **Alexey Klyuykov**

Ilustrace: **Alexey Klyuykov, Eva Krejčová, Pavel Sterec, Lucie Vychodilová, Štěpán Tesař**
Sazba: **Václav Pajkrť**

Prodejní místa časopisu:

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

Sokolovská 29, Praha 8

STUDENTSKÝ KLUB K4

Celetná 20, Praha 1

GALERIE BERLINSKEJ MODEL

Podplukovníka Sochora 9, Praha 7

GALERIE TRANZITDISPLAY

Dittrichova 9, Praha 2

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

Gorkého 37, Brno

TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hrnčířská 65, Ústí nad Labem

ČESKÁ ČAJOVNA

U Školy 121, Nové Strašecí

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum. Utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční e-mail. Otázky zájemců o předplatné zodpovíme na předplatitelském e-mailu. Otázky zájemců o distribuci zodpovíme na redakčním e-mailu.

Obsah

Úvodem	3
DOMÁCÍ	
Kdo sklídí hrozny hněvu ostravských horníků?	4
Report: Protest horníků v Ostravě	6
Důchodové reformy a jejich dopad na ženy	8
ZAHRANIČNÍ	
SEK: zatčení předních neonacistů musí být jen začátek	11
Další kroky syrské revoluce	12
Čo sa skrýva za krviprelieváním v Nairobi?	14
Nad volbami v Německu a Rakousku	18
ODBORY VE SVĚTĚ	
Kanada, Peru a Čína a OSN	21
HISTORIE	
Jiné 11. září 40 let od pádu Allendeho vlády	22
Z dějin třídních bojů – Guinea 1958, Mexiko 1968, Čechy 1918	24
GLOSA	
Tabery, liberalismus a konec svobody slova	26
EKOLOGIE	
Marx a ekologie	28
STÁTNÍ KAPITALISMUS	
Klesající účinek stalinistické propagandy	29

„Socialistické hnutí zbavilo svět již mnoha utrpení a nespravedlností. Jeho nové podněty proto nemůže ignorovat nikdo soudný, ať již názorově stojí kdekoli. A Solidarita takové podněty přináší.“

Boris Cvek, biolog

Vážená čtenářko, vážený čtenáři,

číslo, které právě držíte v rukou, vychází v napjatém předvolebním čase. Krátce se zaměříme na hnutí ANO, jež vede mediální a potravinářský magnát Andrej Babiš. Doufat, že se historie nebude opakovat, by bylo zoufale naivní, zvláště když podle předvolebních průzkumů preference Babišovi strmě narůstají. Je třeba se ptát, kde tkví jeho úspěch. Co se skrývá za jeho mediální kampaní tak tajemného, co očarovalo voliče, že jsou znovu schopni volit politický subjekt, který se od Věcí veřejných liší nanejvýš kosmeticky?

Potvrzuje snad Babiš, že si volby dnes může každý koupit a že volby nejsou víc než speciální regál v supermarketu, kde vyhrává zboží s nejpropracovanějším marketingem? Nebo že vítěznou se stává ta strana, která dokáže zákazníkovi vštípit představu, že právě ona nejpresněji odráží jeho vlastní zájem, touhy, pocity, rozhořčení?

Už jen potenciální úspěch Babišova hnutí nutí voliče, aby přemýšlel a přehodnotil svůj postoj k volbám. Dokud bude mezi politickými stranami hledat tu, která nejpresněji odpovídá jeho představám a nejvíce vyhovuje jeho smýšlení, a bude se tak chovat obdobně jako při nákupu zboží, jímž uspokojuje své potřeby, vyprázdněnost politických stran bude narůstat a zanedlouho se úkaz „Babiš“ stane pravidlem.

Ponaučení zní tedy následovně: pokud Babiš vštípil lidem představu, že stát má být řízen jako (jeho) firma a volby mají být obdobou valné hromady akcionářů, pak nezbyvá než odpovědět, že stát již jako firma dávno funguje. Nedostatek Babišova projektu tedy nespočívá ani tak v tom, že daná představa je chybná nebo že ji nenaplní a zradí (což se nejspíše stane, jak zkušenost s VV ukazuje), nýbrž v tom, že tato jalová představa je již de facto uskutečněna. Stát poslouchá ratingové agentury. Reaguje na tržní tlaky. Snaží se zvýšit konkurenceschopnost svých občanů apod.

Pokud se úkaz Babiš ještě nestal pravidlem, měl by volič zavčas revidovat své představy a potažmo i kritéria, kterými se při volebním hlasování řídí. Uvědomit si, že Babišovy vize jsou vadné, protože jsou již uskutečněné, a že on může bezútěšnost nynější situaci pouze prohloubit, je lekcí, kterou by měl každý demokratický volič uvážit.

Jako hlavní téma tohoto čísla jsme zvolili boj horníků v Ostravě proti zavření dolu Paskov. Na rozdíl od Respektu si totiž můžeme dovolit k této nanejvýš důležité události zaujmout stanovisko.

Z minulého čísla pokračuje druhý a předposlední článek týkající se 40. výročí Pinochetova puče. Na druhé straně otevíráme tímto číslem novou rubriku „Z dějin třídních bojů“, kde budeme vyzdvihovat významná výročí a události, které se váží k aktuálnímu měsíci.

Jeden text věnujeme důchodové reformě, který byl tentokrát napsán feministickou optikou. Zmíňme také analýzu nedávných německých a rakouských voleb, jejich dopadů a stavu politické situace v těchto zemích.

Závěrem zdůrazníme jednu událost za všechny, které se do časopisu nevešly. U ostrova Lampedusa (na půli cesty z Tuniska na Sicílii) utonulo podle zpráv kolem 300 uprchlíků, týden nato se zde situace opakovala a obdobná katastrofa nastala poblíž egyptské Alexandrie. Počty obětí se pohybují v takových řádech, že jejich sčítání hraničí s cynismem. Za takovéto situace by si každý čestný konzervativce měl položit otázku, co vlastně chrání z tolik ceněného evropského dědictví, když z Evropy zbyla pouze pevnost – obrněná troska, chránící snad již jen svou vlastní vyprázdněnost.

Vaše redakce

ČASOPIS ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Kdo sklídí hrozny hněvu ostravských horníků?

PETR ROHEL

Již v minulém roce začala v ostravsko-karvinském revíru (dále též OKR a OKD) jednání o kolektivní smlouvě. K nejdůležitějším problémům zde patří snižování mezd a plán majitelů zastavit na dole Paskov těžbu počátkem roku 2015. To vlastníci a management odůvodňují nedávno zveřejněnými údaji o velké ztrátě OKD v prvním pololetí letošního roku.

▲ foto: Viktor Kolář

Vedení uvedeného podniku přišlo s požadavkem snížení mezd o 20 %. Již v létě dali přítom majitelé jasně na srozuměnou, že těžba v dole Paskov bude s největší pravděpodobností zastavena. To by znamenalo propuštění téměř 3 000 horníků a v blízké budoucnosti pak ztrátu až 9 000 pracovních míst, která jsou s těžbou v Paskově spojena. Do budoucna přitom nelze vyloučit ani zastavení těžby v dalším dole na Karvinsku.

První zprávy o ohrožení existence dolu Paskov začaly přicházet již koncem jara 2013. V této době začala odborová organizace dolu Paskov, reprezentovaná předsedou odborů Paličkou, spolupracovat s ostravskou občanskou iniciativou ProAlt

a s ní spolupracující iniciativou Hnutí za přímou demokracii. V letních měsících a na začátku září bylo již jasné, že stanoviska obou stran, projednávajících případné snížení mezd, jsou nesmiřitelná.

Dobře to vyjádřil předseda hornických odborů OKD Jaroslav Pytlík. „Žádají, abychom přistoupili na snížení mezd o 20 %. To je šílené. V dole Paskov je průměrný plat 32 000,- hrubého. Bez dvaceti procent je to [...] šestadvacet tisíc. Od toho si odpočítejte daně a jste na částce, za kterou se v těžkých a rizikových podmínkách nedá pracovat.“

Vedení OKD provedlo ekonomické rozborů (zátěžové testy), jež ukázaly, že v prvním polovině roku 2013 došlo ke značným eko-

nomickým ztrátám (ztráty byly způsobeny poklesem cen uhlí v USA v důsledku rozšíření těžby břidlicového plynu), a rozhodlo se řešit tuto situaci na úkor zaměstnanců.

Uzavření Paskova a z toho plynoucí nezaměstnanost by pro velkou většinu hornických rodin znamenalo katastrofu. Ukončení těžby by přitom podle Jaroslava Pytlíka bylo rovněž spojeno s velkými ekonomickými ztrátami. „V [...] dole je 23 milionů tun vysoce kvalitního koksovatelného uhlí. Bylo by bláznovství o ně přijít.“ Nelze ani vyloučit, že se ceny uhlí v určité časové perspektivě zvýší, ztráty zmizí a důl Paskov se opět stane rentabilním.

To vše vyvolalo u horníků z Paskova kromě obav také veliký hněv a vůli k odporu

a podobné nálady panovaly i mezi horníky z dalších dolů. Odbory se tak ocitly pod tlakem, aby ustoupily od svého návrhu na 7 % snížení mezd a začaly připravovat demonstraci horníků v Ostravě. Jak říká Jaroslav Pytlík: „Zaměstnanci nám dali jasně najevo, že tudy vyjednávání o kolektivní smlouvě vést nemáme [...], horníci jsou značně nespokojení a nervózní [...]. Měli jsme strach, aby se nepouštěli do něčeho sami [...]. I proto jsme začali připravovat společnou demonstraci.“

Demonstrace byla svolána poměrně narychlo na 17. 9. 2013. Odboroví funkcionáři původně očekávali, že se jí zúčastní kolem 400 horníků. Nakonec se jí však díky dobré propagaci a komunikaci s médii zúčastnilo minimálně 2000 lidí.

Během přípravy demonstrace se značně prohloubila spolupráce odborové organizace horníků s ProAltem. Zástupci této iniciativy pomohli odborářům z dolu Paskov navázat spolupráci s odbory ostravského Dopravního podniku a s odbory ocelárny a válcovny Evras (dříve Vítkovické železárny). Pomohli také rozšířit 1200 letáků, zvoucích na hornickou demonstraci.

Na demonstraci zaznívaly projevy, jež z krize vinily vedení a zejména pak samotného Bakalů. Dobře to ilustruje výrok předsedy Jaroslava Pytlíka: „OKD byla bohatá firma, postupně prodávala své společnosti, udělala obrovské dluhy [...]. Může za to vlastníci.“ V podobném duchu se nesla i hesla na transparentech. Nálada na demonstraci byla velmi bojovná a došlo dokonce k incidentu, v němž se horníci střetli s příslušníky antikonfliktního týmu.

Demonstrace ukázala, jak moc jsou zaměstnanci rozhořčení. Otevírá se tím určitá příležitost pro radikální levici a občanské iniciativy, která se objevuje jen zřídka.

Je zřejmé, že většina zaměstnanců viní společnost NWR, jež vlastní uhelný revír, ze špatného hospodaření. Vyčítají jí především úsilí rychle maximalizovat zisky, aniž by z nich vytvářela rezervy na horší období. Tomu, že je tato kritika oprávněná, nasvědčuje i fakt, že zmíněná společnost navzdory této kritice dosud nezveřejnila údaje o svých rezervách a využití zisků.

Je třeba se zamýšlet nad možnostmi dalšího rozvoje protestního hnutí horníků. Rozhodující podle autorova názoru bude, zda se horníkům podaří získat pro širší protest funkcionáře a členy dalších odborových svazů z Ostravska a celé republiky.

Na Ostravsku pravděpodobně dozrává situace, kdy by se do protestů mohly zapojit desetitisíce lidí, kteří mají vlastní zkušenosti s více než dvěma desetiletými krizí a masové nezaměstnanosti. Podmínkou je ovšem zmíněná dohoda odborových svazů. Strážlivý pohled ukazuje, že se zde bude jed-

nat o dlouhý a komplikovaný proces. Avšak spoluprací odborů a občanských iniciativ při přípravě demonstrace již byly v tomto procesu učiněny první kroky.

Při budování širšího protestního hnutí bude přitom třeba využít zkušeností, jak pozitivních, tak negativních, z minulosti. K těm nejvýznamnějším přitom patří zkušenosti s iniciativou Stop vládě.

Krizové jevy ostravsko-karvinského revíru vytvořily velkou poptávku po alternativě k neoliberalním receptům, jež na každé zhoršení ekonomické situace reagují jen snížením mezd a zastavováním výroby. Prvním krokem k alternativnímu řešení je tlak na vlastníky, aby v této těžké situaci veškeré zisky a zdroje dceřinných společností investovali do výroby.

Oprávněný je jistě i návrh prezidenta Miloše Zemana, aby majitelé OKD prodali dřívější hornické byty nájemníkům a městům. Ze získané sumy by pak měli investovat do těžby v OKD. Avšak ani tyto návrhy příliš nepřekračují rámec ideologie převládající od 80. let 20. století, neboť se stále předpokládá, že všechny důležité záležitosti mají řešit jen soukromí vlastníci.

Dílčí řešení představuje sociální těžba uplatňovaná v zahraničí, kde je část ztrátové těžby dotována státem. Radikálnější a zároveň zajímavější je pak postup, jež zvolil francouzský ministr průmyslu. Ten trval na zestátnění oceláren nadnárodní společnosti Mittal, která chtěla ocelárnu, stejně jako vlastníci OKD důl Paskov, uzavřít.

Částečné řešení situace, jež by vycházelo zaměstnancům vstříc, je možné. Pod-

mínkou ovšem je, aby stát ve větší míře vstoupil do vlastnické struktury dolů. Stát by např. mohl pro OKD zajistit levné úvěry od některé banky a za tuto pomoc by měl spolu s bankou zaručen podíl na ziscích.

Stát by se také mohl pokusit získat pro tento postup finanční podporu z programů EU. Byla by potřeba získat prostředky z globalizačního fondu EU, který je určen pro řešení úpadku podniků v důsledku náhlých změn ekonomického cyklu. Využití tento fond doporučil v souvislosti s Paskovem i europoslanec Rouček. Konečně by bylo možné převést část vlastnictví OKD na zaměstnance. K tomu již existují programy Klubu samosprávného podnikání, kterých by bylo možno využít.

Tyto i jiné problémy, související se záchranou OKD, bude muset zčásti řešit také nová vláda, jež vzejde z říjnových voleb. Abychom však dosáhli optimálního řešení pro zaměstnance, bude nutný ohromný tlak odborů a občanských iniciativ.

Je tu však i další otázka, kterou je třeba si klást. Kdo bude z hornických protestů politicky těžit? Americký prozaik John Steinbeck napsal román Hrozny hněvu. Jde tedy o to, kdo bude po ostravské demonstraci sklízet hrozny hněvu. Bojovní odboráři a aktivisté? Umírnění představitelé politiky? Nebo, v nejhorším případě, příznivci Dělnické strany? Budoucnost je nejistá, ale otevřený prostor po ostravské demonstraci je třeba využít ve prospěch občanů. Nepromarněme tedy tuto šanci!

✉ petr.rohel@socsol.cz

▲ foto: Viktor Kolář

Report: Protest horníků v Ostravě

MARTIN CHURAŇ

Plánované uzavření dolu OKD Horní Paskov na Ostravsku a s tím spojená hrozba ztráty pracovních míst způsobila šok, jenž přiměl hornické odbory k vyhlášení protestní demonstrace. Ta se uskutečnila v Ostravě v úterý sedmnáctého září.

O tom, jak je tento problém palčivý, výmluvně svědčí počet účastníků, jenž dosáhl nejméně tří tisíc. Účast tak překročila odhady pořadatelů až desetinásobně, a to navzdory deštivému počasí i faktu, že demonstrace byla uspořádána v pracovní den.

Kromě horníků, kteří tvořili převážnou část demonstrujících, podpořili protest i členové odborových svazů z jiných odvětví. Byli to zejména odboráři ze svazu KOVO (snižování zaměstnanosti postihuje nyní i kovodělníky ostravského Mittalu), ale také například zástupci školských odborů.

Pochod začal u stadionu Bazaly zhruba kolem třetí hodiny. Průvod rychle dorazil k Nové radnici na Prokešovo náměstí, kde byla v půl čtvrté zahájena vlastní demonstrace. Zástupce hornických odborů ji uvedl připomenutím výročí vzniku polského odborového hnutí Solidarność (1980), jež bylo krvavě potlačeno za to, že se odvážilo vystoupit za práva zaměstnanců proti tlačovatelskému režimu. Volbou data tak ostravský protest na tuto významnou událost symbolicky navázal. Na demonstraci se také odkazovalo na Slezské písně Petra Bezruče.

Projevy na demonstraci zdůrazňovaly kořistnický přístup majitelů OKD, kteří nutí horníky platit za jejich podnikatelské chyby. Objevovaly se tu i obecnější úvahy o tom, že se podnikání podřizuje výhradně zisku, zatímco zájmy zaměstnanců se odsouvají až na poslední místo. Narazil na to i předseda kováků Středula, který před shromážděnými prohlásil, že jejich zájem je totožný se zájmy ostatních zaměstnanců a že má proto jejich podporu. Poté bylo přečteno oficiální prohlášení odborů působících v OKD, jež obvinilo vedení firmy z dlouhodobého vyvádění zisků a jejího záměrného zadlužování.

Zajímavým detailem bylo i kladné hodnocení vlády z úst jednoho z řečníků, který ji označil za „partnera“ v řešení situace. V podobném duchu vyzníval i transparent s nápisem „Vláda s horníkama, horníci s vládou“, který byl mezi jinými na náměstí ke spatření.

Po zhruba třiceti nebo čtyřiceti minutách byla manifestace oficiálně ukončena. Nálada přítomných byla dobře cítit ze vzájemného podávání si rukou při rozchodu, z čehož bylo patrné, že na náměstí podle všeho vyrazily celé pracovní kolektivy. Zjevné bylo i to, že účastníci pokládali uspořádání akce za své

dílo. Na protestu tak panovala dosti odlišná atmosféra, než jaká je běžná na pražských demonstracích.

Část horníků následně vytvořila průvod k starému sídlu vedení společnosti, nacházejícímu se hned naproti radnici. Tam předala tiskovému mluvčímu společnosti rakev s katafalkem nesoucím nápis „NWR, hrob OKD“. Mluvčí zareagoval poděkováním za „dárek“, což bylo všeobecně vnímáno jako projev arogance. Přítomné to natolik rozčílilo, že část z nich vnikla do budovy a možná mimoděk tak naznačila její symbolickou „okupaci“ (symbolickou i proto, že vzhledem k stěhování firmy do nových prostor bylo staré sídlo tou dobou již téměř vyklizené).

Někteří z těch, kteří stáli venku, si vylévali zlost házením láhví na fasádu. Na adresu nepřítomného Bakaly se hlasitě skandovalo: „Hovado! Hovado!“ Horníky vtrhnuvší do sídla brzy zastavily zhruba dvě desítky policejních těžkooděnců, kteří se do

této chvíle skrývali uvnitř sídla. To napovídá, že si vedení již předem dobře uvědomovalo, jaké nálady mezi jeho zaměstnanci panují.

Odborářští pořadatelé byli, jak vyplynulo z jejich pozdějších prohlášení, z neplánovaného vyústění manifestace nešťastní. Tento incident však dobře ilustruje rozjitřenou atmosféru, jež na Ostravsku panuje a stejně tak i nenávist, kterou horníci pociťují k uhlobaronům. Ohromný hněv tu lidé pociťují především k hlavnímu akcionáři OKD Zdeňku Bakalovi, jehož impérium ovlivňuje jejich každodenní životy, a to nejen v rámci zaměstnání. Stačí jen zmínit tisíce bytů ve vlastnictví společnosti, která za jejich pronájem získává zpět od horníků podstatnou část mzdy, již jim vyplácí. Totéž platí o Bakalou provozované nemocnici.

Je třeba doufat, že nynější protest horníků nebyl posledním a že jejich úsilí nebude marné.

✉ martin.churan@socsol.cz

▲ foto: Viktor Kolář

TEN, CO UKRADL ČAS

SOC SOL.CZ

Důchodové reformy a jejich dopad na ženy

PETR BITTNER

Nezisková organizace Gender studies o. p. s. vydala letos v červenci ve spolupráci s Radkou Dudovou ze Sociologického ústavu souhrnnou analýzu dopadů důchodových reforem na ženy. Analýza ukazuje transformaci důchodového systému z původně silně rovnostářského před rokem 1996 až k tomu současnému, spíše úrokově chápanému a založenému na investičních výnosech.

Od zlomového roku 1996 převládá v koncepci důchodového systému trend posilování míry ekvivalence (tedy priority udržování životní úrovně z produktivního období) na úkor mezi-generační a mezipohlavní solidarity a prevence vůči starobní chudobě. Výše důchodů se tak ve stále větší míře odvíjí jen od velikosti vložených příspěvků, aniž by se ovšem přihlíželo k genderovým a dalším nerovnostem.

DÍLČÍ ZMĚNY DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU

Tento trend je v transformačním procesu zastoupen řadou parametrických změn. Analýza ukazuje, že žádná z těchto změn nereflektuje genderové hledisko a jejich dopad na muže zcela neodpovídá dopadu na ženy.

1. První z těchto změn je posunutí hranice důchodového věku. K ženám jako skupině je tato reforma nespravedlivá, neboť u žen se tato hranice posouvá rychleji a o větší úseky. Po ženách tedy systém požaduje rychlejší přizpůsobení. Pro orientaci: zatímco u mužů se tato hranice prodlužuje o 2 měsíce ročně, u žen je to o 4 a od roku 2018 dokonce o 6 měsíců ročně tak, aby se obě hranice srovnaly na 66,8 roku v roce 2041.
2. Druhou změnou je prodloužení povinné doby pojištění z 30 na 35 let. Problém s plněním této podmínky mají lidé zaměstnaní ve flexibilních a nejistých pracovních poměrech či přerušovaných kontraktech. Všechny tyto tři varianty se podle statistik týkají více žen než mužů. Ženy se tedy při splňování této podmínky nároku na důchod ocitají statisticky opět pod větším tlakem než muži.
3. Třetí dílčí změnou je zvýšení procentní míry pro započítání nadprůměrných příjmů. Tato reforma je přímo navázána na zvyšování míry ekvivalence. Jelikož ženy dosahují v průměru nižších mezd, plynou jim na penzi systematicky nižší prostředky.
4. Dalším dílčím trendem je postupné omezování pozůstalostních důchodů. Ze statistik dlouhodobě vyplývá, že i tato položka byla dosud systematickou redistribucí prostředků směrem od mužů k ženám, neboť ženy jsou častějšími odběratelkami pozůstalostních penzí. Změna tedy znamená další výraznější příškrtení prostředků pro ženy jako skupinu.
5. Nejzásadnější a nejdiskutovanější refor-

mou je zavedení druhého tzv. kapitálového pilíře. Kapitálový pilíř je systémem soukromých úrokovaných fondů. Pro solventnějšího člověka znamená v poměru ke zbytku investujících automaticky vyšší výnosnost. Druhý pilíř je hlavní pákou posílení míry ekvivalence. Ženy dosahují nižších příjmů než muži a statisticky je pro ně jako pro skupinu druhý pilíř méně výhodný než pro muže. Statisticky je pro ně jako pro skupinu druhý pilíř méně výhodný než pro muže. Z genderového hlediska znamená zavedení kapitálového pilíře pouze utužování genderových nerovností a z hlediska sociální spravedlnosti nepředstavuje žádný systematický krok.

Není bez zajímavosti, že kromě obecně nižších příjmů přibývají ženám vzhledem k častěji přerušovaným pracovním poměrům v manipulaci s druhým pilířem i větší výdaje na administrativu, neboť už samotné ceny za vedení účtu rostou směrem s klesajícím vkladem. Samotné přerušování úvazku vede pochopitelně i k tomu, že ženy mají obecně kratší dobu na spoření.

Z ideologického hlediska je důchodové zajištění stále více tematizováno jako jakýsi úrok ze spoření či výnos z investic. Naopak se vytrácí původní smysl penzijního systému, kterým je budování mezigenerační solidarity tolik nutné pro kultivovanou a sociálně soudržnou společnost.

Změna důchodového systému byla od začátku motivována obavami z demografického vývoje, tedy stárnutím populace a nižší porodností. Zavedení druhého pilíře je zatím posledním opatřením, které se na tento vývoj pokouší reagovat. Společně s ostatními parametrickými změnami se však důchodový systém posouvá směrem k posílení míry ekvivalence, tedy propojení důchodu s výší příjmu. Zatímco ekonomický slovník označuje tento směr za spravedlivý, genderové hledisko je tradičně opomíjeno. To je pozoruhodné i vzhledem k tomu, že ženy tvoří většinu důchodové populace.

DVOJÍ SPRÁVEDLNOST

Hovoříme-li navíc o spravedlnosti, je dobré připomenout, že na spravedlnost existuje dvojí metr. Aktuální spravedlnost sleduje

poměr mezi odvodem a příjmem; spravedlnost sociální sleduje spíše životní úroveň konkrétních skupin penzistů. Musíme umět rozhodnout, jaké poslání penzijního systému je pro společnost prioritou. Pokud je to udržování životní úrovně z produktivního věku, potom je třeba cílit na aktuální spravedlnost; pokud však za hlavní poslání důchodů budeme považovat ochranu před starobní chudobou, pak musíme přijmout i redistributivní hledisko a přiklonit se ke spravedlnosti sociální.

Aktuální spravedlnost je rétorikou vyšších příjmových skupin, které se obávají, že po absolvování produktivního věku přijdou o svůj socioekonomický status. Větší měrou jsou u vyšších příjmových skupin zastoupeni muži, proekvivalenční změny důchodového systému (jakou je třeba kapitálový pilíř) jsou tedy zejména konzervanty genderových nerovností.

Aktuálně spravedlivé reformy kladou důraz na tzv. rates of return (míru návratnosti). Na celou společnost pak aplikují obraz stáří jako de facto hrozby, před níž by se měl mít každý člověk po celý svůj produktivní život na pozoru. Ve vlastním zájmu by pak měl své bance poskytovat za malý úrok slušné dlouhodobé vklady (v bankovní hantýrce se jim říká „dlouhé peníze“).

V kontextu úpadku rodinného a komunitního života je takový přístup logickým vyústěním všeobecné atomizace společnosti. Společnost bez komunitních solidárních pojistek nechává jedince napospas všem takzvaným hrozbám, jakými jsou kromě stáří v neoliberální optice i nemoci či nedejbože mateřství. Starobní chudoba se zkrátka stává chybou každého, kdo za svůj život nedokáže najít takovou placenou a stálou práci, která by ho před ní ochránila.

Tento individualistický pohled však zcela opomíjí skutečnost, že společenská hierarchie stojí na celé řadě nízkopříjmových či neziskových činností. V rámci maximálně ekvivalenčního přístupu je lidská důstojnost celých skupin lidí ignorována ve prospěch konzervování vysokého životního standardu horních několika procent. Ekvivalenční cestou vedené důchodové reformy tak patří do stejné kategorie jako ostatní neoliberální reformy posledních deseti let, které pod rouškou fiktivní spravedlnosti zakrývají sku-

tečnou buržoazní rétoriku hájící zájmy vyšších příjmových skupin.

FEMINISTICKÁ EKONOMIE

Zatímco konzervativní ekonomové se z logiky věci kloní ke konzervování životní úrovně, není divu, že právě z feministických ekonomických pozic zaznívá stále hlasitěji volání po integraci neplacené práce do systému. Takovým krokem by se penzijní systém přiblížil zpět k sociálně spravedlivým modelům.

Předpokladem takového nároku je, že produktivní i reprodukční práce, kterou žena vykonává v domácnosti či komunitě, je sice neplacená, ale naprosto zásadní, ba zcela nezbytná pro udržení chodu celé ekonomiky.

Současný opačný trend znamená v tomto ohledu do budoucna přímé ohrožení reprodukční kondice společnosti. Výchova potomků stále častěji ustupuje obávám ze starobní chudoby (pomineme-li, že hrozba budoucí chudoby je mnohdy kompletně zastíněna chudobou aktuální); žena v produktivním věku funguje stále častěji jako zaměstnanec i v době, kdy ji společnost potřebuje daleko spíše jako matku. Taková strategie není svévolí, ale defenzivou vůči materiálnímu nátlaku ekonomických trendů.

V aktuálně spravedlivém důchodovém systému si žena může dovolit být matkou až ve chvíli, kdy úspěšně vybojuje souboj na život a na smrt s hrozbou chudoby ve stáří. Biologické hodiny jako by však takto nastavený systém ignorovaly.

Feministicky orientovaná redistribuce, která by ženským přínos komunitě zohledňovala spravedlivěji, by vedla prostředky buďto přímo od mužů k ženám, nebo obecněji od vyšších příjmových skupin k nižším.

Je třeba mít na paměti, že ani ženy netvoří homogenizovanou skupinu. Pro kariéře orientované bezdětné ženy je pochopitelně primárním zájmem zvyšování míry ekvivalence; pro dvou- a vícedětné matky či matky samoživitelky je zvyšování míry ekvivalence při stagnaci redistributivních pojištění penzijního systému naopak zvyšováním hrozby sociálního vyloučení ve stáří.

AKTUÁLNÍ SITUACE

Aktuální důchodový systém stále ještě kombinuje obě hlediska (ekvivalentní i sociální). Neoliberalní trendy však ručičku pomalu přiklánějí k prioritě ekvivalence. Současná tzv. velká důchodová reforma je logickým vyústěním neoliberálního frontálního útoku, jehož nejzvučnější imperativy jsou konzervace společenské stratifikace, distribuce ekonomických rizik a kumulování nerovností.

Důchodové systémy v celé Evropě stále vycházejí z modelu, který ctí typicky mužskou pracovní dráhu, tzn. dlouhý a nepřerušovaný úvazek.

Kromě toho, že vzrůstající poměr flexibilních a sezónních pracovních poměrů na tento model nepasuje, je třeba začít brát v potaz i odlišnosti ženské pracovní dráhy.

Podle Fudge-Owensova výzkumu ženy jednoznačně ve větší míře pracují v nestandardních režimech, které jim v součtu nevytváří nárok na penzi. Z některých tuzemských výzkumů dále vyplývá, že nejčastější strategií u žen je tříletá rodičovská dovolená po narození prvního dítěte, na níž plynule navazuje rodičovská dovolená s dalším potomkem. Rodičovská dovolená je vedena jako náhradní doba důchodového pojištění a ve výši penze se tedy nijak neprojeví. Takto dlouhá prodávka však vede k tomu, že statisticky více než polovina těchto žen se k původnímu zaměstnání nevrátí. Jejich pracovní dráha je touto pauzou logicky tříštěna a to vede mimo jiné k tomu, že u žen ve věkovém rozmezí 30–34 let panuje desetiprocentní nezaměstnanost; u mužů ve stejné věkové kategorii bychom narazili na méně než 4 %.

Ženská nezaměstnanost v této fázi života je pak způsobena i tím, že je nejen u nás stále obtížnější získat pro své dítě místo v mateřské školce. A pokud už se takové objeví, pak je to zejména v drahých soukromých školkách. Málokdo si však může dovolit platit za pobyt svého dítěte ve školce částky pohybující se okolo průměrné měsíční mzdy. I v případě, že žena po mateřské najde zaměstnání na úrovni průměrné mzdy, ztrácí takový příjem veškerý smysl: žena v týdnu pracuje, aby mohla zaplatit péči o dítě, o něž se sama nemůže starat, jelikož pracuje.

CHLAP ŽIVÍ RODINU?

Pokud se vrátíme k posilování míry penzijní ekvivalence, musíme zopakovat ten na první pohled nejočividnější fakt: pracovní příjmy žen jsou nižší než pracovní příjmy mužů, a to v průměru o celou čtvrtinu. Jak bylo vysvětleno, nesouvisí to s pracovní schopností, nýbrž s faktem, že ženy samy volí takové zaměstnání, které jim umožní kombinovat práci s výchovou. Nerovnost celé situace je pak ještě příživována přežívajícími genderovými stereotypy, které se projevují například v diskriminující politice odměn. Tento druh diskriminace je zpravidla doprovázen větou „Chlap musí živit rodinu“. Jako bychom se ocitli v devatenáctém století.

Podle Münich-Jurajdovy analýzy se na podobných pozicích v rámci stejných firem liší platy žen a mužů až o 12 %. Jak již bylo řečeno, nastavení důchodového systému by mělo vyrážet ze společenské základny a trend by měl tedy směřovat k přizpůsobování se novým jevům v rámci společnosti a partnerského života: kromě rozvodovosti rovněž přibýlo (a dále bude přibývat) i alternativních typů soužití.

Původní konzervativní důchodový systém, který počítal s šablonami muže živitele a matky pečovatelky, už nemůže fungovat, neboť situace ve společnosti a na trhu práce se podstatně změnila. Zcela ekvivalenční důchodový systém ovšem také nemůže fungovat, neboť trh práce generuje stále vysoké množství genderových stereotypů, a protože ženy přirozeně disponují odlišným a genderově determinovaným očekáváním v oblasti rodičovství.

NÁROK NA DŮCHOD

Ve většině evropských zemí je jednou z podmínek vzniku nároku na důchod pravidelné odvádění příspěvků. Důraz na pravidelnost je, jak plyne z předešlých dat, vstřícnější k mužům, kteří ve větším procentu vykonávají dlouhodobé úvazky. Částečné úvazky jsou navíc často přepočítávány na ekvivalenty plného, takže pro ženy je obecně obtížnější naplnit podmínku minimálního období odevzdávání příspěvků na penzijní pojištění.

Všechny tyto diskriminující prvky důchodového systému a jejich v zásadě negativní dopady by řešilo nebo alespoň zmírňovalo systematické zahrnutí doby pečovatelské práce pod náhradní dobu pojištění.

ŽENA JAKO PEČOVATELKA

Hovoříme-li o pečovatelské práci, je dobré si uvědomit, že nehovoříme pouze o výchově dětí. V současnosti je u nás 80 % péče o závislé seniory vykonáváno v domácnosti, a tedy neformálně. Nejčastějším typem pečovatele je žena v předdůchodovém věku. Zůstává otázkou, kdo tuto práci nahradí, posune-li se hranice odchodu do důchodu. Při rostoucí délce dožití a současném navyšování penzijního věku bude odliv neformální péče znamenat zvýšení veřejné poptávky, a tedy nový typ zátěže pro státní rozpočet.

Lze očekávat, že případná deregulovaná forma soukromě poskytovaných pečovatelských služeb bude záležitostí nedostupnou pro většinu klientů.

REDISTRIBUTIVNÍ OPATŘENÍ

Genderové nerovnosti pracovního trhu si žádají určitá redistributivní opatření, jakými jsou minimální garantovaný důchodový příjem, paušální důchodové dávky či spravedlivější redukční hranice pro úpravu vyměřovaného základu. Minimální důchodový příjem je u nás však nahrazován příspěvkem v hmotné nouzi. Kromě toho, že se jedná o částku hrubě pod životním minimem, stárí se v jejím světle opět jeví jako nějaká zákeřná choroba a nežádoucí patologie.

Paušální důchodové dávky či redukční hranice jsou opatřeními, která by mohla významně přispět ke spravedlivějšímu přerozdělení směrem od zámožnějších k méně zaopatřeným a potažmo tak i od mužů smě-

rem k ženám. Další redistributivní pákou jsou tzv. genderově slepé tabulky pro výpočet důchodové dávky. Vzhledem k vyššímu věku dožití u žen znamená využití takových tabulek přesun prostředků od mužů k ženám.

Opakem genderově slepých tabulek jsou kontroverzní genderově segregované tabulky. Jejich používání bylo zakázáno rozhodnutím Evropského soudu z března 2011. Tento jistě přínosný akt však s sebou nese nebezpečí, že soukromé kapitálové fondy budou považovat ženu za neperspektivního klienta.

SHRNUTÍ A VÝHLÍDKY

Podle souhrnné studie Duška a Kopecského (2008) způsobily reformy důchodového systému v České republice v letech 1996–2012 posílení míry ekvivalence, spolu s ním vedly nepřímo úměrně k snížení míry redistribuce, a tedy k utužení a prohloubení genderových nerovností.

V roce 2012 činila průměrná penze 12 432 Kč u mužů a 10 228 Kč u žen. Pokud k průměrným hodnotám připočítáme vdovské a vdovecké důchody, dosáhl průměrný muž na částku 13 207 Kč, u žen bychom došli k číslu 11 661 Kč.

Příčinou nižších čísel u žen je slepenec nižší mzdy, kratší doby důchodového pojištění a konečně i většího zastoupení žen v kategorii „starodůchodců“. Tedy lidí,

jimž byla důchodová dávka vypočítávána před rokem 1996, a je proto nižší. Podrobná statistika z roku 2010 ukazuje, že až 20 % žen pobírá penzi, jež nedosahuje ani výše minimální mzdy. U mužů přitom toto číslo činí jen 3 %.

Pokud se zaměříme na samostatně žijící osoby nad 65 let, pak (při hranici chudoby na 70 % mediánového příjmu) je chudobou ohroženo až 46 % z nich. Ve zkoumaném roce 2010 byla skupina samostatně žijících osob ve věku nad 65 let tvořena z 80 % ženami.

Jednou z variant zohlednění životních drah u žen jsou tzv. pečovatelské kredity. Jedná se o období náhradní doby pojištění, která je při výpočtu nároku na důchod započítána stejně jako účast na pracovním trhu, jakkoli je to doba činnosti nevýdělečné. Opatření by alespoň částečně ocenilo společensky přínosnou neziskovou činnost a současně by i zmírňovalo tlak na ženy spojený s podmínkami nároku na důchod.

Na rozdíl od většiny evropských zemí, Česká republika tyto kredity do svého důchodového systému nijak nezahrnuje, přestože jsou zde přítomné oba hlavní důvody, jež podobné opatření činí smysluplným. Prvním z nich je fakt, že péče o děti významně limituje možnost vykonávat zaměstnání. Druhým důvodem je to, že je u nás ve srovnání s evropským průměrem

potřeba odpracovat vysoký počet let, aby vznikl člověku nárok na důchod.

Přes to přese všechno představují pečovatelské kredity pouze dílčí a nedostačnou defenzivu vůči genderově nespravedlivému trhu, neboť i po jejich aplikaci do systému se stále více vyplácí vytvářet si nárok na důchod mizerně placenou a společensky nevýznamnou prací než péčí o děti.

Náš důchodový systém je v evropském kontextu stále považován za poměrně redistributivní. Neoliberální trend posilování míry ekvivalence a absence genderového hlediska však v tomto ohledu nevěstí příliš světlou budoucnost.

Ať už mluvíme o souboru malých důchodových reforem, nebo o samotné velké kapitálové důchodové reformě, obě mají společné to, že zvyšují tlak na ženy jako na skupinu. Penzijní systém směřující k posilování míry zásluhovosti a k současnému oslabování míry redistribuce jasně ukazuje, jak je nezbytné nastolovat v naší společnosti genderová témata. Naším cílem by mělo být združňování sociální spravedlnosti, kultivace komunitních vazeb a opětovné budování neoliberálními reformami pošramocené mezigenerační solidarity.

Autor je absolvent žurnalistiky a student filozofie

Předplatte si Solidaritu

roční předplatné **480 Kč**, půlroční předplatné **240 Kč**

objednávejte na: **predplatne@socsol.cz**

v případě dotazů
volejte na
předplatitelskou linku

722 133 743

SEK: zatčení předních neonacistů musí být jen začátek

REVOLUČNÍ SOCIALISTÉ

Na konci září vydala Socialistická dělnická strana (SEK) v Řecku, sesterská organizace Socialistické Solidarity, prohlášení, v němž reaguje na zatýkání předních představitelů neonacistické strany Zlatý úsvit. Jeho členové jsou pověstní organizovanými útoky na migranty a levicové aktivisty. K zatýkání došlo v souvislosti s vraždou hiphopového zpěváka Pavlose Fyssase. O antirasistickém hnutí a situaci v Řecku připravujeme článek do listopadového čísla Solidarity.

Zatčení Michaloliakose je pouhým začátkem na cestě k rozbití vražedného neonacistického mechanismu a jeho ochránců.

1. Zatčení Michaloliakose,¹ Kasidiarise² a dalších vůdců Zlatého úsvitu je obrovským vítězstvím antifašistického hnutí, které vtrhlo do ulic po vraždě Pavlose Fyssase.³ Je tak konečně prolomena skandální imunita neonacistických vrahů a ti, kteří je chránili, jsou teď nuceni dělat vyšetřovatele pět minut po dvanácté. Z tohoto vývoje máme radost a budeme připravovat další kroky.

2. Naším prvním požadavkem je rozbití celého vražedného aparátu. Vrahů a jejich pánů není jen 34. Všude, v každé čtvrti, kde měl Zlatý úsvit své sídlo, požadujeme odhalení jejich působení v celém rozsahu. Tato antifašistická očista musí zahrnovat i důstojníky helénské policie, kteří s neonacisty tak ochotně spolupracovali, vyšetřovatele, kteří porušili své povinnosti, a sponzory, kteří pro fungování těchto vraždících gangů poskytli prostředky.

3. Zároveň požadujeme rezignaci všech vysokých představitelů, kteří velkoryse pomáhali a kteří nesou politickou zodpovědnost za rozšíření kontaktů mezi neonacisty a státem. Kdo přivedl do funkce ve Státní zpravodajské službě (EYP) bratrance člena Zlatého úsvitu, který byl zapleten do skandálu s únosem Pakistánců pro bývalého ministra Vulgarakise⁴ v roce 2005, když ne premiér Samaras osobně? Kdo vedl policii, když ne Dendias?⁵

▲ zdroj: www.cartoonmovement.com

Na místo tvrzení, že stojí v čele „ústavního spektra“, musí koalice PASOKu a Nové demokracie podat rezignaci. Nejen kvůli přímé ochraně neonacistů, ale také za to, že skrze Memoranda vydláždili cestu chudobě a pohrávali si s kartou rasismu. Byla to vláda, která zavřela školy a nemocnice a zřídila koncentrační tábory. Je proto na čase, aby odešla.

4. Levice má povinnost stát v čele bojů, které spojují odpor pracujících proti propouštění, uzavírání podniků a privatizacím s antifašistickým bojem. Měla by budovat silné hnutí pracujících proti trojici MMF – EU – ECB,⁶ jež spolu s místními kapitalisty vede systém plodící krize, chudobu, rasismus a neonacismus. Nedávné stávky kombinované s antifašistickými demonstracemi uka-

zuji, že jsou zde tisíce aktivistů, kteří k takovému hnutí směřují. Víťame průkopnickou roli ANTARSYA,⁷ angažující se jak ve stávkovém hnutí tak v antifašistických protestech, a vyzýváme ji k zapojení se do KEERFA,⁸ jenž vedl ke vzniku místního antifašistického hnutí. Celostátní shromáždění a Mezinárodní antifašistický mítink 5. a 6. října budou milníkem, jenž vytyčí další kroky směřující k úplnému vítězství.

Atény, 28. září 2013, Ústřední výbor Socialistické dělnické strany (SEK)

Z angličtiny přeložil Jan Májiček.

✉ jan.majicek@socsol.cz

1 Předseda neonacistického Zlatého úsvitu.
2 Poslanec za Zlatý úsvit a zároveň jeho mluvčí.
3 Hiphopový levicový zpěvák a antifašista. O jeho smrti jsou stručné informace zde: <http://www.antifa.cz/content/antifasista-pavlos-fyssas-zavrazen-v-athenach-cleny-zlateho-uvitu>.
4 Bývalý ministr obchodního loďstva, Egejského moře a ostrovní politiky, opředený mnoha korupčními skandály.
5 Antonis Samaras je současný premiér z pravicové strany Nová demokracie; Nikos

Dendias je ministr veřejného pořádku a ochrany občana rovněž z Nové demokracie.
6 Mezinárodní měnový fond — Evropská unie — Evropská centrální banka.

7 Antikapitalistická volební koalice, překlad jejího názvu znamená „Vzpouza“; její součástí je Socialistická dělnická strana (SEK).
8 Sjedené hnutí proti rasismu a fašistické hrozbě je střechovou organizací, která je hlavním organizátorem protirasistických akcí (<http://www.antiracismfascism.org/>).

Další kroky syrské revoluce

JAN MÁJÍČEK

V zářijovém čísle Solidarity jsme přinesli společné prohlášení několika organizací k hrozícímu vojenskému útoku na Sýrii. Jak se situace v Sýrii proměnila? Jak vypadá syrská revoluce uvnitř?

V souvislosti s konfliktem v Sýrii se z většiny médií dozvíme, že na jedné straně stojí režim Bašára Asada a na druhém stojí povstalci. Toho prvního podporuje Rusko a Čína. Ty druhé podporují Spojené státy americké a některé evropské státy. První jsou zlí a druzí jsou podle převládajícího mediální obrazu hodní, ale trochu problematičtí.

Kritici tohoto černobílého hodnocení často poukazují na to, že mezi povstalci je značné množství nábožensky fundamentalistických skupin, které by rády zavedly dogmatickou verzi práva šaría. O tom se zmiňuje i výše vzpomenuté prohlášení.

O čem se ale nemluví, je to, že na straně revoluce stojí lidé z autentické levice, která se snaží vzdorovat jak islamistickému fundamentalismu (podporovanému zejména z Kataru), tak stalinistické tradici arabské levice.

Nicméně situace není nijak jednoduchá. Vojenská převaha leží dosud na straně Asadova režimu, který dostává od Ruska a Íránu vojenskou pomoc, velké sumy peněz a v případě hnutí Hizbaláh i praktickou pomoc v poli a při tréninku nových vojáků.

Na druhé straně povstalecká Svobodná syrská armáda (SSA) trpí nedostatkem vybavení i peněz. Jedinou složkou, která dostává finanční podporu, jsou tmářské organizace jako Džabat al Nusra a Islámský stát v Íráku a Levantě. Ty mají za cíl využít konfliktu k proměně revoluce na sektářskou válku, která by odradila ostatní národy v regionu od toho, aby se také vzbouřily. Uvnitř SSA dochází ke stále větším konfliktům mezi jednotlivými skupinami a islamisty z Džabat al Nusra, zejména poté, co jsou ti druzí podezříváni z toho, že zavraždili Fadího al-Keše, velitele jednoho z praporů SSA, a dva jeho bratry. Islamisté rovněž vypudili skupiny SSA z území, které Svobodná syrská armáda dříve osvobodila, a prohlašují, že v nich vyhlásí islámské emiráty. Navíc se zdráhají bojovat na frontové linii v Aleppu, Homsu a Chan al-Asalu.

I přes tuto tíživou situaci stále existuje aktivní lidová podpora revoluci. Příkladem může být jedno z prohlášení místního koordináčního výboru z 20. září: „I přes brutalitu syrského režimu a slabosti mezinárodního společenství roste den za dnem odhodlání Syřanů pokračovat v revoluci, jak to vyjádřili na páteční demonstraci pod názvem „Jen

Syřané mohou osvobodit Sýrii“ [...]. Aktivisté z výborů v Dumě, Zabadání a Madaja na předměstí Damašku, Tafa a Mizejríb v Dará zaslali vyjádření, že odmítají nahradit jednu tyranii druhou, tak jak ji představuje praxe Islámského státu v Íráku a Levantě [...] a dále zdůrazňují legitimitu revolučního lidu a odhodlání pokračovat až k vítězství, odmítají polovičatá řešení, která neuspokojí tužby syrského lidu, ať už revoluce přinese jakékoli obtíže, nemožné se stane skutečností.“

LIDOVÉ VÝBORY, VOLBY A CIVILNÍ SPRÁVA

Od začátku revoluce jsou hlavní formou organizace lidové výbory na vesnicích, městech a na místní úrovni. Lidové výbory se staly vůdčí silou při mobilizaci lidí k protestu. Osvobozené oblasti si poté vytvořily samosprávné orgány, které nahrazují orgány starého režimu a starají se o provoz škol, nemocnic, cest, vodovodních systémů, elektřiny a komunikační prostředky. Tyto orgány se ustavují buď na základě voleb, nebo lidového konsensu. Jejich hlavním posláním je poskytovat služby obyvatelům, zajišťovat bezpečí a klid. V některých oblastech se svobodné volby konaly poprvé po 40 letech, jako například v městě Dejr Ezzor.

Tyto místní rady odrážejí schopnost obyčejných lidí spravovat své záležitosti zdola, ať už jde o údržbu elektrické sítě, provoz školy nebo správu distribuce potravin.

Nejvýznamnější příklad samosprávy vzniklé zdola představuje město Raka, které je regionální centrem. I přes ostřelování ze strany Asadova režimu funguje v Race plnohodnotná samospráva, kterou provozuje místní populace. Dalším důležitým znakem dynamiky revoluce je množství nezávislých tiskovin, které vycházejí. Před revolucí vycházely tři. Dnes je jich více než šedesát.

V Race stojí v čele lidových organizací převážně mladí lidé. Na konci května zde existovalo 42 registrovaných uskupení. Lidové výbory organizovaly bezpočet různých kampaní mezi nimi i kampaň s názvem „Mě zastupuje revoluční vlajka“. Tato kampaň spočívala v malování vlajky po zdech a silnicích, aby vytvářela protiváhu ke snahám islamistů zavést jako symbol svou černou vlajku.

Na začátku června se v centru města odehrálo představení vysmívající se Asadovu režimu a na něj navázala výstava místního řemesla a umění. Začala vznikat centra, která

se starají o mládež a poskytují psychologickou pomoc obětem války.

NENÍ CESTY ZPĚT

Představa o tom, že by mohlo dojít v Sýrii k nějakému smíření, je více než iluzorní. Množství obětí na obou stranách je příliš vysoké. Navíc represe režimu vůči poraženým rebelům by byla strašlivá a revoluční proces sám už došel mnohem dál, než by se USA, Rusku nebo Číně líbilo.

Syřany vede k podpoře revoluce ještě jiná věc. Jak už bylo naznačeno, inspirací se stalo arabské jaro. S ním sdílí i Sýrie jedno společné: sociální a ekonomické příčiny povstání.

Po nástupu Bašára Asada k moci v roce 2000 došlo, podobně jako za Mubáraka v Egyptě, k zavádění neoliberálních reforem. Z této politiky profitovali zejména členové oligarchie. Rami Maklúf, bratranec Bašára Asada, se stal symbolem privatizace prováděné mafiánským stylem. Privatizace vytvořila nové monopoly, které ovládali Asadovi příbuzní, a kvalita zboží a služeb začala upadat. Neoliberální reformy umožnily to, aby si ekonomickou moc přivlastnili mocní a bohatí, kteří tak ještě více zbohatli.

Zároveň se rozvíjel sektor privátního finančního, objevily se nové banky, pojišťovny, Damašská burza a směnárny. Neoliberální politika uspokojovala vyšší třídu a zahraniční investory zejména z Perského zálivu, ale většina syrské populace trpěla inflací a zvyšujícími se životními náklady.

Tato politika, akcelerovaná brutálními represí proti jakýmkoliv lidovým nebo dělnickým protestům, měla zničující důsledky. Podíl hlavního města na HDP vzrostl na v roce 2005 na 72 %, více jak třetina populace klesla pod hranici chudoby (méně jak jeden dolar na den) a skoro polovina žila na jejím prahu (dva a méně dolarů na den). Navíc se začal rychle zvětšovat počet nezaměstnaných, zejména mezi mladými lidmi, což je o to závažnější, že Sýrie je co do věkové skladby populace velmi mladou zemí. Podle odhadů je více jak 60 % obyvatel této země mladších 30 let.

REVOLUČNÍ LEVICE

Na osvobozených územích, ale nejen tam, dochází ke vzniku a spojování různých radikálních a revolučních levicových hnutí

a organizací. Například v Aleppu byla v červnu ustavena Koalice revoluční mládeže. Tohoto sjezdu se zúčastnili aktivisté a delegáti, kteří hráli významnou roli od začátku revoluce.

Nicméně revoluční levice stále trpí velkou fragmentací. To vychází jednak z historické tradice, kdy se oficiální komunisté (stalinisté) podíleli na fungování režimu a represích, které prováděl. Dalším je syste-

matické potlačování jakékoli revoluční levice a jiných politických sil od 80. let 20. století.

Proces, ve kterém se marxistická levice angažovala v každodenních záležitostech revoluce, ale nyní přináší první úspěchy. Kromě zmíněného vzniku Koalice revoluční mládeže se zformoval také Revoluční levý proud, který se může stát základní sítí revolucionářů. Kromě toho, že je zapojen do každodenních záležitostí revolučního

dění, vydává své noviny a v rámci možností informuje na svém blogu o aktuálním dění v zemi. Pro každého, kdo se chce dozvědět, jak vypadá situace v ulicích a jaký je stav revoluce je, lze doporučit pravidelné sledování onoho blogu na adrese syriaforever.wordpress.com.

✉ jan.majicek@socsol.cz

▲ zdroj: www.salon.com

SOK

Sdružení pro levicovou teorii

**Pražská
škola
alternativ**

Nabízí v pravidelných intervalech přednášky, semináře a workshopy k aktuálním politickým, kulturním, ekologickým a ekonomickým tématům

Čo sa skrýva za krviprelieváním v Nairobi?

DAVID WHITEHOUSE

21. septembra pri teroristickom útoku na obchodný dom Westgate v Nairobi zomreli desiatky ľudí a mnohí ďalší boli zranení. David Whitehouse v analýze pre Socialist Worker skúma historické a politické pozadie týchto udalostí, v ktorom hrajú významnú rolu intervencie Spojených štátov amerických.

Krvavý útok na luxusné nákupné centrum v hlavnom meste Kene Nairobi médiá zobrazujú ako násilný čin šialených fanatikov. Korene tejto hroznej udalosti však ležia v susednom Somálsku, kde kenská vláda na popud Spojených štátov vojensky intervenovala v rámci africkej verzie "vojny proti terorizmu". Práve tá môže po útoku v Nairobi eskalovať.

Kenská armáda s pomocou izraelských kománd znovu získala kontrolu nad nákupným centrom Westgate štyri dni po tom, ako ho 21. septembra napadli desiaty až pätnásť ozbrojení islamskí radikáli. K útoku, pri ktorom zomrelo vyše 60 ľudí a viac ako 170 bolo zranených sa prihlásila somálska militantná skupina Al-Šabáb.

Mainstreamoví komentátori zdôrazňovali, že útok na nákupné centrum bol prvým pokusom Al-Šabábu o vstup do "medzinárodného terorizmu", a to najmä kvôli údajnému zapojeniu britských a amerických členov. Americká tajná služba však tvrdí, že títo útočníci boli vybraní špeciálne kvôli ich znalosti angličtiny, ktorá im mala pomôcť pracovať v Keni, kde je ako v bývalej britskej kolónii angličtina všeobecne používaný jazyk. Samotný Al-Šabáb tvrdí, že ich zámer bol lokálny - potrestať Keňu za jej inváziu a okupáciu južného Somálska trvajúcu od roku 2011. Výber cieľa - nákupné centrum navštevované najmä zahraničnými turistami - svedčí o úzkom zameraní Al-Šabábu. Turistický priemysel je v Keni najväčším zdrojom zahraničnej výmeny.

Mnohí z tých, čo zdôrazňujú medzinárodný charakter útoku sa snažia tlačiť na užšiu "antiteroristickú" spoluprácu Spojených štátov s Keňou. Kenská ministerka zahraničných vecí Amina Mohamed týmto spôsobom argumentovala priamo v programe NewsHour americkej televíznej stanice PBS. Útoky v Nairobi podľa nej naznačujú potrebu ešte užšej spolupráce so Spojenými štátmi a ich spojencami.

V skutočnosti americká armáda aj jej tajné služby už úzko spolupracujú so všetkými krajinami v regióne, ktoré sa v roku 2006 zapojili do okupácie Somálska po etiópskej invázii podporovanej Spojenými štátmi (Uganda, Rwanda a Keňa). Ako napísali New York Times počas obsadenia nákupného centra: "Keňa je pre Spojené

štáty kľúčovým partnerom, a jej bezpečnostné sily úzko spolupracujú so svojimi západnými partnermi v boji proti islamským radikálom v regióne."

V posledných mesiacoch sa však Spojené štáty svoj blízky vzťah s Kenskou vládou snažili utlmiť. Kenský prezident Uhuru Kenyatta má totiž na rukách viac krvi Keňanov než Al-Šabáb. V súčasnosti čelí obviňovaniu Medzinárodného trestného súdu z financovania a riadenia eskadrií smrti počas násilných udalostí po sporných voľbách v roku 2007, počas ktorých bolo zabitých viac ako 12 tisíc ľudí, a stotisíce boli vyhnané zo svojich domovov. Kenyatta je synom Joma Kenyattu, prvého kenského prezidenta, a zároveň patrí medzi najbohatších Afričanov.

Barack Obama počas svojej júnovej návštevy Afriky Keňu, rodisko svojho otca, vynechal, aby sa vyhol verejnému spájaniu s Kenyattom. Po útokoch v Nairobi však Obama s Kenyattom telefonoval, aby ho "ubezpečil o dlhom a historickom partnerstve medzi Spojenými štátmi a Keňou."

KORENE KONFLIKTU

Spojené štáty boli dlhé roky v Somálsku regionálne aktívne, od porážky v bitke o Mogadišo v roku 1993 sa ale otvorenej úlohe v krajine bránili. Bez ohľadu na to, či boli ich aktivity tajné alebo nie je faktom, že americkí prezidenti od dôb Jimmyho Cartera pomáhali vzniku podmienok, z ktorých vzišiel Al-Šabáb, najmä biedy a zúfalstva, ktoré mladých Somálcov doviedli k pripojeniu sa k skupine.

Na konci sedemdesiatych rokov začal prezident Carter podporovať somálskeho prezidenta Siada Barreho ako protiváhu susednému etiópskemu režimu, spojencov vtedajšieho Sovietskeho zväzu. Barre bol diktátor, ktorý počas svojej vlády zvyšoval niektoré somálske klany nad inými. Na konci Studenej vojny sa sovietsky aj etiópsky režim rozpadli, a vtedajší americký prezident George W. Bush už Barreho nepotreboval.

Stiahnutie podpory Spojených štátov v roku 1991 viedlo k Barreho porážke konkurenčnými klanmi. Štát sa rozpadol, a klanoví generáli si územie krajiny rozdelili. V roku 1992 začal prezident Bush vojenskú

intervenciu, ktorej cieľ bolo "stabilizovať" Somálsko pozdvihnutím jedného z miestnych generálov, Mohameda Faraha Aidida, nad ostatných. Aidid sa však rozhodol zvýšiť svoju obľúbenosť medzi Somálcami obrátením sa proti nepopulárnej americkej okupácii, a tým pripravil pôdu pre bitku o Mogadišo.

Podľa experta na Somálsko Stiga Hansena boli niektorí somálski vojaci veteránmi americkej proxy vojny proti sovietskej okupácii Afganistanu v roku 1980. Spojené štáty spolu so Saudskou Arábiou financovali a koordinovali prvý veľký pokus o "medzinárodný džihád". Moslimskí radikáli z celého sveta v ňom získali skúsenosti z boja, a domov si so sebou priniesli medzinárodnú perspektívu. Niektorí z týchto somálskych veteránov z Afganistanu sa neskôr stali zakladateľmi Al-Šabábu.

Somálski generáli v druhej polovici deväťdesiatych rokov upevňovali svoju lokálnu moc kombináciou obchodu a svojvoľnej vojenskej sily. Bez existencie centrálného štátu sa pre klany a obchodníkov budovanie vlastných milícií stalo jedinou možnosťou ochrany života a majetku. Podľa Hansena ľudová nenávisť ku generálom stúpala, najmä kvôli vydieraniu, vraždám a znásilneniam, za ktoré boli zodpovední, zatiaľ čo pre obchodníkov predstavovala fragmentácia krajiny prekážku v podnikaní.

AL-ŠABÁB A JEHO VZNIK

Tieto udalosti otvorili priestor pre vznik hnutia za "islamské súdy", ktoré začali nezávisle, ale tvrdo vynucovať spravodlivosť, a stali sa obľúbenými medzi jednoduchými ľuďmi aj podnikateľmi v Mogadišu, najväčšom somálskom meste. Súdy boli založené na miestnych pod-klanoch, a na začiatku roku 2000 sa začali zjednocovať do Zväzu islamských súdov (Union of Islamic Courts - UIC). Po rokoch fragmentácie a svojvoľnej vlády UIC budoval dojem zárodok budúceho štátu, postaveného na pôvodných koreňoch - na rozdiel od klientskeho štátu Siada Barreho, či štátu, ktorý sa tu Spojené štáty snažili na začiatku deväťdesiatych rokov vytvoriť. Niektoré zo súdov riadili islamskí radikáli, podľa Hansena sa však väčšina z nich držala verzie Šarie prispôbenej tradíciám miestneho klanu. Al-Šabáb vtedy neexistoval.

val, a jeho budúci členovia v súdoch organizovaní neboli.

V tom istom čase začala C.I.A. v spolupráci s niektorými generálmi sériu "tieňových vojen" proti islamským súdom. Súdny predstavovali konkurenta pre autoritu generálov, a ich nezávislosť zasievala vo vláde Georga W. Busha strach z "nového Somálska", ktoré Spojeným štátom nie je nič dlžné, a ktorého dôležitou súčasťou je Islam.

Hansen hovorí, že Al-Šabáb bol formálne založený v roku 2005 ako obrana proti pokusom o úkladné vraždy veteránov vojny v Afganistane, ktoré financovala C.I.A. Spojené štáty a ich miestni spojenci zatiaľ zostavili "Prechodnú federálnu vládu", ktorá mala byť riadená Etiópiou, spojencom Somálska.

Ako vplyv UIC rástol, a Al-Šabáb sa do hnutia zapojil ako jeho časť, Spojené štáty dali na konci roku 2006 zelenú etiópskej invázii, ku ktorej sa prostredníctvom bombardovania Somálska pripojili. Milície UIC skončili rozptýlené a rozpadnuté, okrem Al-Šabábu, ktorého jadro už malo významné skúsenosti z boja. Milície Al-Šabábu vydržali až do odchodu etiópskych jednotiek v roku 2009, cieľ invázie - zvrátiť vznik nezávislého somálskeho štátu - bol však splnený.

Sily zoskupené okolo Al-Šabábu reprezentovali najextrémnejšie krídlo islamských súdov - mnohí zapojení udržiavali osobné styky s Al-Káidou. Preto sa skupina stala terčom Spojených štátov a ich spojencov v rámci "vojny proti terorizmu". Al-Šabáb sa oficiálne k Al-Káide pripojil až v roku 2012.

Etiópska invázia rozpútala vojnu o moc medzi generálmi a zvyškami islamských súdov. Prechodná vláda, dosadená do Mogadiša po invázii, mala slabú podporu pôvodných obyvateľov a vládla v malej časti Mogadiša obkľúčenej zahraničnými jednotkami. Po boku Etiópie sem jednotky trénované Spojenými štátmi posielala aj Uganda, tento krát pod vlajkou Africkej únie.

Okupanti nakoniec dosadili za prezidenta Šarífa Ahmeda, populárneho vodcu umiernennej časti súdneho hnutia. Bol zbavený svojej základne v zaniknutom UIC, a celkom závislý na zahraničnej ochrane. Etiópske vojská do Somálska vstúpili na konci roku 2011, tesne potom, ako Keňa napadla juh Somálska.

POLITICKÝ VÝZNAM ÚTOKU

Západ oficiálne podporil stanovisko kenskej vlády - útok na nákupné centrum Westgate znamená, že Al-Šabáb je silnejší ako kedykoľvek predtým. Tieto tvrdenia sú jasne smerované ako ospravedlnenie posilnenia vojenských a politických väzieb medzi krajinami. Mnohí analytici si naopak myslia, že útok môže byť v skutočnosti znak slabosti. Tento rok kenské jednotky vytlačili Al-Šabáb z Kismaya, tretieho najväčšieho somálskeho mesta, a zabrali územie na juhu, ktoré Al-Šabáb roky ovládal. V tomto svetle vyzerajú udalosti v Nairobi ako protiútok Al-Šabábu, ktorý v Somálsku utrpel významnú porážku.

Po vojenských neúspechoch sa vedenie Al-Šabábu začalo štiepiť. Líder skupiny Ahmed Abdi Godane upevnil svoju moc popravením štyroch zo svojich najvyšších veliteľov. Simon Tisdall napísal pre The Guardian: "Spirituálny vodca Al-Šabábu, Hassan Dahir Aweys, bol nútený utiecť, na čo ho zadržali somálske vládne sily. Vnútorne boje naďalej pokračujú. Veliteľa Al-Šabábu pochádzajúceho z Alabamy Omara Hammamiho, známeho aj ako "Američan", a britského občana známeho ako Usama al-Britani, tento mesiac zastrelili Godaneho spojenci pri vpáde do ich skrýše. Hammami, ktorý figuroval na Washingtonskom zozname najhľadanejších zločincov, v minulosti obvinil Godaneho z toho, že sa správa ako diktátor."

Tisdall pokračuje tvrdením, že útok na nákupné centrum znamená víťazstvo zástancov "medzinárodného džihádu"

v rámci Al-Šabábu nad tými, ktorí zdôrazňujú lokálne somálske ciele. Môže mať pravdu v tom, že útoky predstavujú istý posun, keďže Godane je známy okázalými masovými vraždami.

Zameranie sa na nákupné centrum v Nairobi má však jasne lokálny cieľ — zasadiť úder krajine, ktorá Al-Šabábu spôsobila najväčšiu porážku od etiópskej invázie. Útok zároveň slúži ako spôsob prilákania nových členov. Odhaduje sa, že Al-Šabáb mal v roku 2010 asi 14 tisíc členov, v poslednom čase sa však údajne kvôli interným konfliktom a vojenským porážkam členstvo znižuje. Adam Nossiter v New York Times píše:

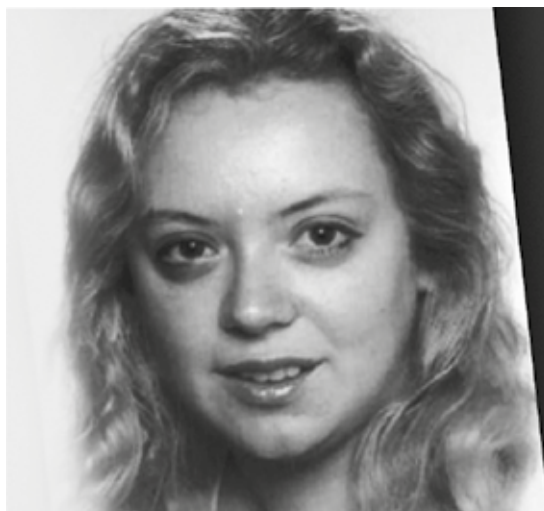
"Útok na Westgate je v súlade s ranou aplikáciou modernej teroristickej doktríny, ktorú doviedli do dokonalosti alžírski rebeli snažiaci sa vytlačiť Francúzov v 50. rokoch: vytvoriť udalosť dostatočne dramatickú na to, aby skupinu vrátila späť na mapu. "Je to jediný spôsob, ako naverbovať nových členov, a zároveň vzbudiť dojem dôležitosti," povedal Mathieu Guidère, špecialista na terorizmus z University v Toulouse. "Je to propaganda, ktorej cieľom je ukázať, že džihádizmus je najlepšou cestou."

Bez ohľadu na to, či je Al-Šabáb na vzostupe, alebo upadá, Spojené štáty udalosti v Nairobi použijú ako zámienku na upevnenie lokálnych väzieb, a snahu ešte viac kontrolovať ekonomiku a politiku regiónu. Americký vplyv už štyri dekády v regióne spôsobuje násilie a utrpenie, a nie je žiadny dôvod myslieť si, že zvyšovanie tohto vplyvu by sa mohlo stať pre ľudí v regióne prínosom.

Ze Socialist Workeru preložila Megy Korábová

originál: <http://socialistworker.org/2013/09/26/whats-behind-bloodshed-nairobi>

✉ megy.korabova@socsol.cz

Nechci jen jednostranné informace, a proto čtu Solidaritu!

Ilona Švihlíková, *Ekonomka*

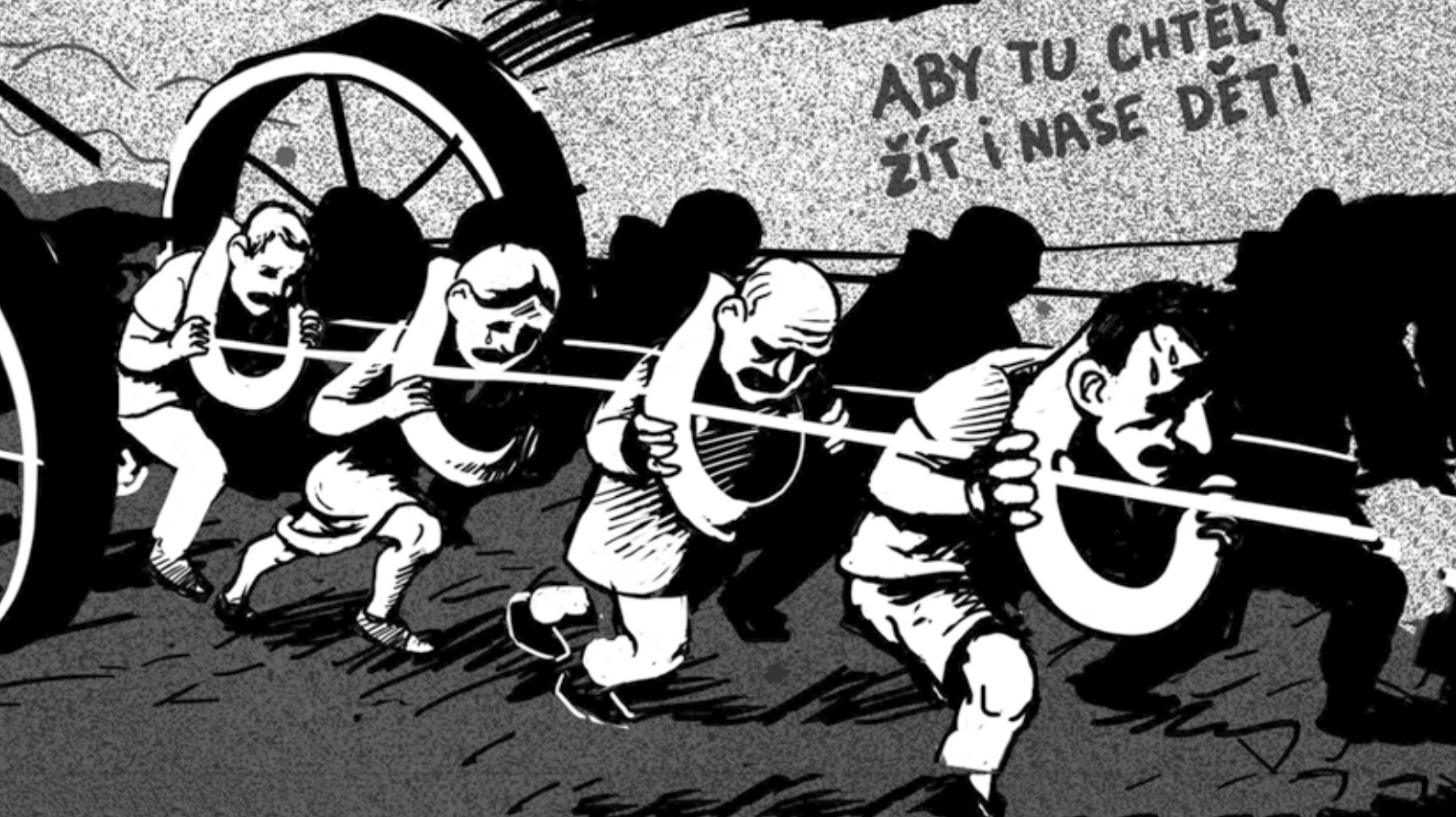
STE
PRAV
PRO

DÁME
LIDEM
PRÁCI

NA
IDLA
KAŽDÉHO

ABY TU CHTĚLY
ŽÍT I NAŠE DĚTI

Nad volbami v Německu a Rakousku

ADAM BARTOŠ

V nedávné době proběhly parlamentní volby ve dvou sousedních zemích. Mezi Německem a Rakouskem je možné najít mnoho paralel: obě patří k zemím zatím nejméně zasaženým krizí, jsou nejnižší na žebříčku nezaměstnanosti (Rakousko má podle údajů Eurostatu nejnižší a Německo druhou nejnižší nezaměstnanost v eurozóně i v EU), v obou zemích bývá politická situace považována za „stabilní“ – u moci se v celém poválečném období střídá pravicová CDU-CSU v Německu a ÖVP v Rakousku se sociálně demokratickými stranami, které v obou zemích vstupovaly v minulosti do velkých koalic a k levici se řadí spíše formálně, aniž by reprezentovaly principiální opozici vůči neoliberální politice. V obou zemích se také jako o nejpravděpodobnější vláde mluví o „staré dobré“ velké koalici. Co se tedy stalo zajímavého?

▲ Minimální mzda jde i bez Merkelové. Využijme rudo-rudo-zelenou většinu smysluplně a sociálně! (zdroj: www.die-linke.de)

NĚMECKO: VOLEBNÍ POHÁDKA?

V Německu zcela v souladu s očekáváním zvítězila CDU-CSU kancléřky Merkelové se 41,5 %. Merkelovou u moci drží dílem strnulost německé politiky a nezájem o ni, dílem pocit, že úspěšně provádí Německo krizí. Je pravda, že na první pohled vypadá německá obecná míra nezaměstnanosti o hodnotě 5,2 % (údaje Eurostatu z června 2013) velmi dobře, obzvláště pak v porovnání s evropským jihem (Řecko 28 %, Španělsko 26 %); ještě markantnější rozdíl je v nezaměstnanosti mladých (Německo 7,7 %, Řecko 61,5 %). Nízký oficiální údaj o německé nezaměstnanosti je však značně podmíněn faktem, že v Německu dochází v posledních letech k masivnímu rozšiřování nízkopříjmového sektoru a všemožných forem prekarizované, neplnohodnotné práce, která často ani nestáčí na obživu (21 % zaměstnaných pracuje v sektoru minimálních mezd do 7 euro/hod). Přesto je pravdou, že zatímco se mnohé státy eurozóny nacházejí v masivní recesi a ve značných problémech je i další centrum eurozóny, Francie, zaznamenalo Německo během druhého letošního kvartálu růst v hodnotě 0,7 % HDP. Nachází se tedy Německo opět v období rozvláčnosti, která kdysi přivedla Karla Marxe k formulaci, že „vztah různých složek německé společnosti není dramatický, ale epický“?

První změnou je debakl dosavadního koaličního partnera Merkelové, FDP (liberálové), který ztratil 10 % podpory a nepřekročil pětiprocentní hranici pro vstup do spolkového sněmu. Další novinkou je relativní úspěch nedávno vzniklé strany „Alternative für Deutschland“ (Alternativa pro Německo), která bývá označována za „euroskeptickou“, konkrétně se pak jedná o nacionalisticky laděnou stranu, která se snaží zachycovat nespokojenost s přerodělováním bohatství v Německu a v eurozóně, což ovšem překládá do pravicově populistických hesel o „Němcích, kteří musejí platit na líné Řeky“. Pozornost by také měl vyvolat fakt, že AfD se podařilo odčerpat hlasy levice (360 000 voličů ještě v minulých volbách volilo Die Linke) a jen o málo nakonec nepřekročila limit pro vstup do Bundestagu. Třetím výrazným aspektem posledních voleb je malý comeback strany Die Linke, která v posledních letech oslabovala a byly reálné obavy, že nepřekročí pět procent. Nakonec je z ní s 8,6 % třetí nejsilnější strana Německa, ovšem se Stranou zelených v těsném závěsu (8,4 %). Samotní Zelení ztratili až polovinu hlasů, když vypukla nedlouho před volbami aféra kolem údajně pedofilních aspektů v programu strany ze 70. a 80. let, která byla propojována i se současnými členy, a také když byl návrh Zelených na „vegetariánský den“ ve školních jídelnách vydáván za pokus diktovat německému obyvatelstvu jídelníček. Za nejpravděpodobnější variantu pro povolební uspořádání je považována velká koalice CDU-CSU se sociálními demokraty (SPD získala 25,7 %), protože Merkelové o kousek utekla absolutní většina, mezi Zelenými nenachází koalice s CDU-CSU dostatečnou podporu a jak Zelení, tak sociální demokraté nejsou ochotni vytvořit rudo-rudo-zelenou koalici s Die Linke, která by jinak disponovala dostatkem hlasů.

NĚKOLIK DOBRÝCH ZPRÁV ZLEVA

Pro radikální levici je zajímavé sledovat vývoj Die Linke, která se politicky staví nalevo od sociálních demokratů. Jakkoli se na utváření této strany podíleli i bývalí členové SED, která vládla v bývalé NDR, jedná se o mnohem zajímavější a pestřejší uskupení, než aby bylo možné ji

redukovat na pouhou postkomunistickou stranu nebo ji přirovnávat např. k české KSČM. Jedním z hlavních impulzů k jejímu založení byl neustálý posun německé sociální demokracie doprava, na což reagovalo její levé křídlo kolem bývalého předsedy Die Linke, Oskara Lafontaine, odchodem ze strany a uzavřením spojení s poměrně pestrá škálou levicových uskupení od jmenovaných exčlenů SED, přes západoněmecké odborové organizace, různé části protestních hnutí až po revoluční socialisty. Přes různorodost jejích součástí je strana jednotná ve vyhlášeném odmítnutí nejen současné neoliberální politiky, ale také v kritice kapitalismu jako takového a v hledání východisek pro jeho překonání. Nutno ovšem podotknout, že byla v minulosti silně kritizována ze strany antikapitalistické levice za svůj posun doprava a kompromis s neoliberální politikou, když za svého vládnutí společně se sociálními demokraty v Berlíně prováděla privatizační politiku, krátila sociální služby atd.

Radikálnějším elementem svazku Die Linke je uskupení Marx21 (jež je zároveň stejně jako Socialistická Solidarita členem Mezinárodní socialistické tendence), které vydává vlastní časopis, v němž analyzuje současné úkoly Die Linke takto: „[Die Linke] potřebuje kriticky zhodnotit své zaměření a praxi. Strana vznikla v důsledku organizačního rozchodu se sociální demokracií. Tento rozchod byl však uskutečněn jen do určité míry. Mnohé aspekty sociálně demokratického pojetí politiky se nacházejí i u Die Linke, například silná orientace na parlament. V naší straně je tak silně rozšířena představa, že společenský poměr sil je možné změnit prací v parlamentu a zemských sněmech – i účastí na vládě. K tomu se pojí značná fixace na program, tedy představa, že společenský diskurs je možné posunout doleva těmi správnými antikapitalistickými slogany, analýzami a programy. A nakonec přechází v Die Linke i oddělování politiky od ekonomie po starém sociálně demokratickém způsobu.“ Proti této fixaci na běžnou parlamentní politiku klade Marx21 aktivně vedenou kampaň spojenou s angažmá v konkrétních politických zápasech (Die Linke například vyhrála v západoněmec-

kém okrsku Neukölln, kde se účastnila lokálních bojů proti vystěhování sociálně slabých imigrantů a protestů proti zastavení plochy po bývalém letišti Tempelhof). Solidní výsledky zaznamenala Die Linke také v Hamburku, kde byla aktivní v hnutí „Právo na město“. Jako další úspěšné příklady uvádí Marx21 účast na boji zaměstnanců o lepší postavení ve firmách Amazon nebo Burger King nebo aktivní účast v aktuálním hnutí Blockupy, jehož části potom vydaly doporučení volit Die Linke jako svého spojence na zemské a parlamentní úrovni. Právě angažmá v hnutí Blockupy, požadujícím alternativu k současné politice tzv. evropské trojky, vidí Marx21 jako ústřední aktivitu pro Die Linke v současnosti. Ve zmíněné analýze se také požaduje, aby strana předcházela odlivu potenciálních voličů k pravicově populistickým stranám typu AfD tím, že překoná vyprázdňené dilema mezi „proevropským“ a „euroskeptickým“ postojem a jasně formuluje, že odmítá takovou EU, kterou v současnosti charakterizuje „mzdový dumping, privatizace a válka“ a „nejstrašlivější demontáž evropského sociálního státu od dob druhé světové války“.

PLÁN VRTKAVÉHO MARXISTY

Vývoj v Německu je nutné sledovat i proto, že jeho partner na ose Berlín – Paříž, která byla vždy pro EU rozhodující, se nyní stále více vzdaluje výkonnosti a vlivu Německa, a dělá tak z Německa stále výraznější dominantu Evropy. To, jak bude politicky vypadat Německo, má tedy rozhodující vliv na zbytek Evropy. Řecký ekonom, Yannis Varoufakis, který se ve své přednášce na Subverzivním festivalu 2013 v Záhřebu označil za „vrtkavého marxistu“, předestírá pro otázku vztahu Německa a Evropy dilema, jestli Německo bude hrát politicko-ekonomicky spíše autoritářskou, nebo hegemonní roli. Varoufakis pléduje pro druhou možnost a vidí v ní žádoucí uspořádání pro Evropu, která přechází do nového uspořádání, ve kterém původní hegemon s rozhodujícím vlivem na evropské hospodářství, USA, o toto své výsadní postavení přichází. Podle Varoufakise by se Německo mělo přizpůsobit nové situaci, ve které „již není možný svět, kde Spojené státy nebo jakýkoli jiný blok sám o sobě udržuje dostatečnou agregátní poptávku a ve které se může Německo spoléhat na dostatečnou poptávku po svém zboží“ a „svět, ve kterém již není místo pro eurozónu, která celá funguje jako rozšířené Německo“. Německo by pak podle Varoufakise mělo hrát podobnou roli jako Amerika v poválečném období tím, že „bude podnikat aktivní politické kroky k opětovnému vyrovnávání evropské ekonomiky skrze efektivní recyklaci nadbytků“. Toto navrhuje Varoufakis v kombinaci s dalšími opatřeními, které představil spolu s ekonomy J. K. Galbraithem a Stuartem Hollandem ve svém „Skromném návrhu na vyřešení krize eurozóny“. Jedná se o souhrn „minimalistických“ opatření, která nepočítají ani se závažnější změ-

nou stávajícího institučního rámce eurozóny, pouze se změnou role např. Evropské centrální banky a Evropské investiční banky. Podrobněji rozebírat tento návrh je sice nad rámec tohoto textu, nicméně autor tohoto článku doporučuje čtenáři uvedený dokument k nahlédnutí (odkaz na konci článku). Důvodem, proč by se i radikální levice měla takto umírněnými požadavky zabývat, je nevyjasněnost postoje k EU, jejímž výrazem je buď vedení povrchních bitev mezi „euroskepticismem“ a „proevropskostí“, nebo blíže nespecifikovaný požadavek „zachraňovat lidi, a nikoli euro“. Vyjasnění postoje k EU a konkretizace politicko-ekonomického programu pro vývoj EU podmiňuje úspěch boje levice proti nacionalismu a fašizujícím tezím o celých národech, které jsou tu „v područí Berlína“, tu jim v důsledku nedostatečné „proevropskosti“ hrozí, že budou „v područí Moskvy“.

RAKOUSKO: STATISTIKA A STATISTÉ

V Rakousku dosáhla FPÖ (Rakouská strana svobodných) 20,5 %. Tato ultrapravicová strana ústy svých zástupců i svými volebními hesly šíří nenávist k cizincům a imigrantům, je propojena s rakouskou neonacistickou scénou (současný předseda Strache pochází z kruhů kolem zakázané neofašistické NPD) a čas od času vyjádří i její předsednictvo dosti snadno dešifrovatelný obdiv k nacismu. FPÖ sice již v minulosti zaznamenala i lepší výsledky (nejvíce to bylo bezmála 27 % v parlamentních volbách v roce 1999, po kterých se dokonce účastnila vládní koalice s ÖVP (Rakouskou stranou lidovou), ale po odchodu svého tehdejšího nechvalně proslulého předsedy Jörga Haidera v roce 2000 (který založil s několika stranickými kolegy „Bündnis Zukunft Österreichs“ – Svaz pro budoucnost Rakouska) začala postupně ztrácet voličstvo. Mezitím ovšem našla novou předsednickou tvář v podobě Heinze-Christiana Stracheho a zdvojnásobení jejího volebního výsledku oproti roku 2002 bohužel stvrzuje její povážlivý comeback. S nejvyšší pravděpodobností se sice nebude účastnit vlády, tu nejspíše bude vykonávat opět velká koalice sociálních demokratů (26,8 %) a ÖVP (24 %), ale to rozhodně není dostatečnou satisfakcí. Zajímavé je v této souvislosti pohlédnout na výzkumy rakouského veřejného mínění, podle kterých si takřka všichni voliči, kteří nevolili FPÖ, jmenovitě přejí její oslabení (je tomu tak u 73 % voličů). Zároveň ale máme co do činění se situací, kdy žádná z větších politických stran v Rakousku není schopna se principiálně vymezit proti FPÖ jakožto straně s fašistickými tendencemi a sympatiemi (např. šéf parlamentní frakce sociálních demokratů požaduje ukončit „vyčleňování FPÖ“ a chce se Svobodnými spolupracovat v parlamentu; rakouští lidovci v minulosti přímo dodali legitimu FPÖ jakožto svému koaličnímu partnerovi a od předsedkyně Strany zelených zaznívalo jen, že „nechce nikoho dopředu vylučovat“). V takovémto případě selhává běžný rámec liberální demokracie

a – jak formulují kolegové Socialistické Solidarity z rakouské Linkswende – lidé, kteří by chtěli vyjádřit svůj odpor vůči fašizaci, jsou volbami degradováni na pouhé „statisty“, jejichž hlas není volbami zachycen. Právě sesterská Linkswende, jejíž členové se nechtějí spokojit s rolí pouhých statistů, stojí nyní v popředí boje proti fašizaci rakouského politického prostoru. Linkswende například krátce před volbami spoluorganizovala protest u příležitosti shromáždění, kterým FPÖ uzavírala svou předvolební kampaň, kde se snažila oslovit nejen tradiční antifašisty z levého spektra, nýbrž mobilizovat širší občanskou koalici „všech progresivních lidí“, kteří by jinak na jiných politických frontách zastávali třeba dosti rozdílné pozice.

JSME RAKUŠANÉ!

Absence strany srovnatelné s FPÖ v české politice nečiní mezi rakouskou a českou politikou tak velký rozdíl, jak by se při povrchním pozorování mohlo zdát. České strany (levici nevyjímaje) k rasismu a fašizujícím tendencím mlčí stejně jako ty rakouské a v horším případě přejímají rétoriku a řešení nikoli nepodobná FPÖ (nebo v českém případě Dělnické straně). Rámec současné liberální demokracie, kde strany ze strachu před ztrátou např. xenofobně naladěných voličů nevystupují proti fašistickým tendencím, anebo je kvůli zisku takovýchto voličů přímo přejímají, vytváří politické prostředí, které je stejně nebezpečné jako to rakouské, jen je v něm strana typu FPÖ takřikajíc rozložena do více stran a její „zhmotnění“ v českém politickém prostředí by nebylo žádnou anomálií, ale může nastat, kdykoli se objeví subjekt, který bude disponovat dostatečnými prostředky, aby v sobě sjednotil ultrakonzervativní a fašistické síly. Rakouským fašistům se také podařilo dobýt symboly „uznávané politické síly“ tím, že jejich reprezentace nechodí s holou hlavou a v maskáčových kalhotách, nýbrž v obleku a s kravatou, předsedové Haider i Strache vzešli z řad rakouské „zlaté mládeže“ a vždy se rádi proháněli pod Alpami v drahých autech s tváří pečlivě opálenou ze solária. Boj proti fašizaci společnosti tak může být úspěšný jediné tehdy, pokud přesvědčivě dokáže, co platilo stejnou měrou kdysi jako nyní: že fašismus je nástrojem vládnoucí třídy, kterým se snaží odvrátit hněv těch dole od sebe a pomocí vyvolávání rasové nesnášenlivosti zasít rozpor mezi ty, jejichž společným zájmem je překonání třídních rozporů společnosti.

<http://yanisvaroufakis.eu/>

<http://varoufakis.files.wordpress.com/2013/07/a-modest-proposal-for-resolving-the-eurozone-crisis-version-4-0-final.pdf>

<http://www.linkswende.org/6654/FPOe-bei-nahe-auf-22-wie-kann-das-sein>

<http://marx21.de/content/view/1991/32/>

<http://marx21.de/content/view/1991/32/>

✉ adam.bartos@socsol.cz

Kanada, Peru a Čína a OSN

Odbory jsou plnohodnotným aktérem v každé společnosti, která chápe, že práva zaměstnanců jsou lidskými právy. Celosvětově dochází k omezování těchto práv, utlačování a vykořisťování pracujících. Řada z nich si to nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je snaha zachovat si lidskou důstojnost. Předkládáme pouhý výběr z množství probíhajících kampaní.

První zářijové pondělí slavili pracující v **Kanadě** a Spojených státech svátek práce. Letos se navíc našel skutečný důvod k oslavám, byť spíše symbolického významu. Členové odborové organizace United Steelworkers, pracující v torontském hotelu Plaza, úspěšně zakončili svou 13 týdnů trvající stávku podepsáním nové kolektivní smlouvy. Ta zrušila všechny ústupky požadované managementem hotelu, včetně snahy o omezení ochrany zaměstnanců, a dokonce zakotvila zvýšení mzdy. Za úspěchem kampaně podle odborářů stála jak vytrvalost stávkujících, tak projevy solidarity ze strany zaměstnanců dalších sektorů.

Také další firmy se v Kanadě snaží utlačovat své zaměstnance; někteří si to ale odmítají nechat líbit. Společnost Crown Holdings, která se zabývá výrobou kovových kontejnerů a působí v celkem 149 zemích, oznámila změnu v platových podmínkách svých zaměstnanců. Členové odborové organizace United Steelworkers v reakci na to zorganizovali kampaň zaměřenou proti svému zaměstnavateli a na obranu zaměstnaneckých práv.

Stávka spojená s dalšími protesty má za cíl přimět nadnárodní korporaci k férovému vyjednávání se svými zaměstnanci. Podporu této kampani vyjádřilo již mnoho odborových organizací z celého světa, které doufají, že soustředěným tlakem přimějí management, aby se vrátil k jednacímu stolu.

Odborové organizace v **Peru** vedou svůj boj hned na několika frontách. Odborová centrála v zemi se vzepřela vládnímu plánu na zavedení nového zákona o státní službě, který by v případě uvedení do praxe znamenal významné omezení lidských práv, zejména pak práv souvisejících s činností v odborových organizacích.

Pracovníci ve veřejném sektoru by tak nově neměli právo vést vyjednávání o vlastních platových podmínkách nebo si sami určovat způsob organizace svých odborů. Vláda by naopak získala právo provádět zásadní změny ve struktuře veřejného sektoru, dotýkající se všech státních zaměstnanců, aniž by muselo takové rozhodnutí projít legislativním procesem.

Zdaleka největším útokem na práva pracujících je ale návrh na zákaz stávky v nezbytně nutných odvětvích, aniž by ovšem bylo jednoznačně definováno, která to jsou. Toto opatření by se tudíž v případě prosazení

návrhu dalo velmi snadno zneužít k šikaně všech státních zaměstnanců. Zástupci pracujících proto započali rozsáhlou kampaň proti zavedení těchto změn a podporu poskytlo rovněž mnoho odborových organizací z dalších odvětví.

Ale nejen státní zaměstnanci musí dnes v Peru bojovat za svá práva. V posledním zářijovém týdnu vstoupili do stávky zaměstnanci z mnoha dolů, které v zemi fungují. Aktuálním důvodem stávky bylo systematické nerespektování práv horníků, včetně otevřeného porušování platných kolektivních smluv ze strany důlních společností.

V zemi bohaté na mnoho různých cenných kovů (měď, zlato, stříbro, zinek, cín) hrál extraktivní průmysl vždy velmi důležitou roli. Drtivá většina dolů se však nachází v rukou zahraničních investorů, zpravidla sídlících ve Spojených státech, kteří necítí žádnou odpovědnost vůči Peru nebo horníkům. Také peruánský stát, pro který jsou příjmy z tohoto průmyslu zásadní, se snaží vycházet vstříc investorům na úkor svých obyvatel a tlačí na opětovné otevření některých v minulosti uzavřených dolů. Tato situace vedla k mnoha stávkám a dalším protestním akcím ze strany horníků a jejich odborů v průběhu několika posledních měsíců.

Wu Guijun, zaměstnanec továrny Diweixin na jihu **Číny**, je od poloviny června zatčen a čelí trestnímu stíhání za to, že hájil práva svá a svých spolupracovníků. Zaměstnanci továrny vlastněné hongkongskými investory se pokoušeli začít vyjednávání se zaměstnavatelem počátkem roku. Reagovali tak na snižování výroby a plánovaný přesun provozu do čínského vnitrozemí. Zaměstnavatel ale odmítl sdílet jakékoliv podrobnosti a jednání se zástupci zaměstnanců zcela vyloučil. Zaměstnanci se proto rozhodli vstoupit do stávky, která byla ovšem záhy přerušena policií. Dvacet lidí bylo zatčeno; většina byla později propuštěna, ale Wu Guijun zůstává ve vazbě dosud.

Tyto události se staly záminkou pro jednání ze strany hongkongských odborů, které dne 1. října svolaly shromáždění vyjadřující solidaritu s vězněnými čínskými zaměstnanci a vydaly prohlášení, ve kterém požadují přízná základních lidských práv, včetně práva na organizaci, vyjednávání se zaměstnavatelem a stávku. Prohlášení podpořilo mnoho dalších odborových organizací po celém světě.

Útoky na práva zaměstnanců ale přicházejí i z míst, kde bychom to pravděpodobně nečekali. Generální tajemník **Organizace spojených národů** Pan Ki-mun oznámil jednostranné rozhodnutí, že již nadále neuznává odbory reprezentující přibližně 65.000 zaměstnanců OSN. To znamená, že do budoucna nebude s odbory vyjednávat, ale pouze „konzultovat“ vybraná témata.

Odbory působící na půdě OSN přitom jednaly s vedením organizace například o záležitostech bezpečnosti misí v problematických lokalitách, jichž se zaměstnanci velmi často účastní (200 zaměstnanců OSN zemřelo při výkonu povolání za posledních deset let). Kromě běžných zaměstnaneckých požadavků ale vznášely tyto organizace také další požadavky, například na zlepšení mírových misí, zvýšení ochrany whistleblowerů (zaměstnanců, kteří v případě nekalé praxe na svém pracovišti upozorní na potřebu nápravy) nebo zpřísnění prověrek, které by vyloučily kandidaturu válečných zločinců a porušovatelů lidských práv na vysoké posty v rámci OSN.

Zástupci odborů spustili celosvětovou kampaň mající za cíl vytvořit tlak na vedení organizace, aby vzala zpět své jednostranné rozhodnutí. Zvláštní důležitost tohoto boje spočívá v jeho symbolické hodnotě. Jestliže je legitimita odborů zpochybněna ze strany OSN (která přitom považuje právo na členství v odborové organizaci za základní lidské právo), je to velmi nebezpečný precedens. OSN je organizace, která by měla prosazovat dodržování mezinárodních lidských práv a dohod o právech pracujících. Jestliže OSN přestane aplikovat tato pravidla na svůj vlastní personál, proč by se měly vlády jednotlivých států obtěžovat hájením práv pracujících?

Zpráva odborářů zní takto: „Vzhledem ke globální působnosti OSN je tento krok potenciálně velmi mocnou negativní zprávou světu – že odbory nejsou vítány, a to dokonce ani v organizaci věnované míru, sociální spravedlnosti a dodržování mezinárodních konvencí o svobodě shromažďování a kolektivním vyjednávání.“

Z různých zahraničních zdrojů vybrala a uspořádala Eliška Kubíková

✉ eliska.kubicova@socsol.cz

Jiné 11. září

40 let od pádu Allendeho vlády

ZDENĚK JEHLIČKA

V minulém čísle jsme otiskli článek věnující se svržení Allendeho vlády v Chile, nastolení Pinochetovy diktatury a násilnému zavádění neoliberální politiky. Na tento článek nyní navazujeme a přinášíme řadu významných dodatků a zajímavostí spolu s odkazy na množství důležitých zdrojů.

Tato **bibliografická poznámka** si zdaleka nečiní nárok na úplnost, jde spíše o výběr pramenů a literatury doplňující již zavedené tituly.

CHILSKÁ CESTA K SOCIALISMU SALVADORA ALLENDEHO

Na marxistickém internetovém portálu <http://www.marxists.org/archive/allende> lze najít základní programové body vlády Lidové jednoty Salvadora Allendeho, jež nastínil ve svém prvním projevu po zvolení prezidentem v chilském kongresu, stejně jako Allendeho dnes již proslulou rozhlasovou řeč, kterou se rozloučil s národem při bombardování La Monedy pučisty (<http://denikreferendum.cz/clanek/16344-salvador-allende-posledni-projev>). Pro shrnutí vizí Salvadora Allendeho odkazují na jeho inaugurační projev na chilském národním stadionu, ve kterém „soudruh prezident“ a přítel dělníků, jak se sám Allende nazýval, řekl:

Měli bychom odstranit monopoly poskytující jen několika desítkám rodin kontrolu nad ekonomikou. Měli bychom odstranit daňový systém, který zvýhodňuje šmelinu a vždy zatěžoval chudé více než bohaté. Chystáme se znárodnit úvěry. Zrušíme rozsáhlé velkostatky, které odsoudily tisíce rolníků k porobě. Skončíme se zahraničním

vlastnictvím našich podniků a s příčinou naší nezaměstnanosti. Cesta k socialismu vede skrze demokracii, pluralitu a svobodu.

SENÁTNÍ VYŠETŘOVACÍ VÝBOR

Neobyčejný příběh tajných operací USA v Chile, který se začal odvíjet deset let před Allendeho zvolením, je popsán ve zprávě Senátu USA z r. 1975 Covert Action in Chile 1963–1973, US Senate, Staff Report of the Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities, 18 December 1975, 94th Congress, 1 Session, <http://www.archives.gov/declassification/iscaap/pdf/2010-009-doc17.pdf>.

Tak u prezidentské kampaně z r. 1964, při které CIA lobovala proti Allendemu a ve prospěch křesťanskodemokratického kandidáta Freie, se píše:

Značně se využíval tisk, rozhlas, film, brožury, plakáty, letáky, přímé poštovní zásilky, transparenty a malby na zdech. Byla to „zastírající kampaň“, která stála hlavně na obrazech sovětských tanků a kubánských bojových jednotek a byla zacílena především na ženy [...]. Stejně tak se používaly dezinformace a tzv. černá propaganda tvářící se, jako by pocházela z jiného zdroje, třeba od Chilské komunistické strany.

Roli USA, potažmo CIA, při přípravě puče v r. 1973 vidí senátní zpráva takto:

Byly Spojené státy PŘÍMO zapojeny do puče v Chile r. 1973? Výbor nenašel žádné důkazy, že by tomu tak bylo. Spojené státy se však snažily rozdmýchat vojenský puč v r. 1970; po r. 1970 přijaly politiku otevřené i skryté opozice proti Allendemu a udržovaly tajné styky s chilskou armádou, včetně důstojníků podílejících se na přípravě puče [...]. Snaha CIA shromažďovat informace o chilské armádě s sebou nesla aktivity, které zdaleka přesáhly pouhý sběr informací [...]. Napojila vládu USA na ty Chilany, kteří hledali vojenskou alternativu k Allendeho vládě.

I přesto, že se americká vláda snažila budit dojem „klidu a korektnosti“, bylo stanovisko prezidenta USA Richarda Nixona k legálně zvolené vládě Salvadora Allendeho jednoznačně vyjádřeno na schůzi Národní bezpečnostní rady, a to pouhé tři dny po Allendeho inauguraci:

Naší hlavní obavou v Chile je vyhlídka, že [Allende] může svou pozici upevnit a vyvolat ve světě zdání úspěchu [...]. Neměli bychom dovolit, aby v Latinské Americe vznikl pocit, že jí to projde a že se může bezpečně vydat touto cestou. Po celém světě je příliš v módě do nás kopat.

Přičemž jeho ministr zahraničí Henry Kissinger jej v duchu americké demokracie doplnil dnes už legendárním výrokiem:

Nevím, proč bychom měli nečině stát a jen se dívat, jak se země stává komunistickou díky nezodpovědnosti svých občanů.

VLIV CIA A KORPORACÍ

O financování spiklenců uvnitř armády, jako byli generálové Viaux a Valenzuela, zapletených do vraždy loajalistického generála Schneidera, svědčí webová stránka **CIA Activities in Chile** na portále Central Intelligence Agency: <https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/>.

Zatímco o vlivu severoamerických korporací (např. telekomunikační ITT) v Chile a jejich roli v přípravě puče proti legálně zvolené vládě Salvadora Allendeho vypovídá např. případová studie **Subversion in Chile: A Case Study in US Corporate Intrigue in Third World**, Nottingham, Spokesman Books/Bertrand Russell Peace Foundation, 1972.

PRAKTIKY MUČENÍ

Bezprostředně po puči došlo k hromadnému zatýkání příznivců zvolené vlády Lidové jednoty a potenciálních odpůrců nového vojenského režimu. Nový fašizoidní režim se vyžíval v surreálných inscenacích krutosti a odplaty, a tak byly oběti často mučeny za nucené asistence svých bližních či v prostorách důvěrně známých. Na oběti z řad socialistické strany čekaly mučírny inscenované v jejich vlastním sekretariátu v ulici Londres 38 v centrální části Santiaga de Chile a na převážně mladé aktivisty z hnutí MIR, MAPU či z řad komunistické strany cíhaly prostory původně rekreační vily Grimaldi na předměstí hlavního města, ve které byli mučeni i někteří členové z rodiny jejich majitelů, stejně jako například pozdější chilská prezidentka Michelle Bacheletová.

Ve své publikaci **Pinochet: The Politics of Torture**, London, Latin America Bureau, 2000 cituje její autor Hugh O'Shaughnessy z obžaloby španělského státního zastupitelství ve věci Pinochetových obětí. U výpovědi Pedra Huga Arellana Carvajala tak stojí:

- byl mu pouštěn elektrický proud do hrudi, penisu a prstů,
- byl shozen z helikoptéry uvázan na laně za kalhoty a poté vláčen trním,
- svázaný byl spouštěn do studny, dokud se téměř neutopil,
- byl přinucen svléct se před rodinou Rodríguezových, která byla zatčena i se syny, a poté musel sledovat mučení této rodiny, když byl otec donucen znásilnit svého syna a tento syn pak svého mladšího bratra,
- byl donucen znásilnit jednoho z těchto synů.

Praktiky Pinochetovy vojenské junty byly předmětem zkoumání i Národní komise pro pravdu a usmíření založené chilským prezidentem Patriciem Aylwinem bezprostředně po pádu diktatury. **Comisión Nacional de Verdad y Reconciliación**: <http://www.usip.org/publications/truth-commission-chile-90>. K jejím závěrům lze říci jen tolik, že za 20 let od vydání její zprávy se počet obětí pinochetovských represálií zvýšil.

LÉTA KONDORA

Pronásledování disidentů se však neomezilo jen na hranice Chile, ale během 70. let vlády vojenských režimů Chile, Argentiny, Brazílie, Bolívie, Paraguaye, Uruguaye a později i Ekvádoru a Peru spojily své síly, aby vypátraly a zneškodnily „podvratné živly“ po celém světě. V rámci operace Kondor, navržené šéfem chilské tajné policie a placeným informátorem CIA, generálem Contrerasem, byla do zahraničí vysílána vražedná komanda k „eliminaci marxistických teroristických aktivit“. Mezi prvními oběťmi byl bývalý vrchní velitel chilské armády, konstitucionalista a Allendův přítel, generál Carlos Prats, kterého společně se ženou zabila v r. 1974 v Buenos Aires v autě nastražená bomba, a stejným způsobem byl v r. 1976 ve Washingtonu zabit Orlando Letelier, Allendův ministr zahraničí a velvyslanec v USA. Toto jsou jen dvě nejznámější vraždy, po celé Latinské Americe však bylo chyceno, mučeno a zavražděno mnoho dalších disidentů. S likvidací odpůrců pomáhala vojenským vládám zemí Jižní Ameriky zpravodajská služba USA. Jak ukazují zveřejněné dokumenty, publikované např. v **National Security Archive** (<http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/>), bylo ke „koordinaci zpravodajských informací mezi zeměmi jižního cípu“ používáno i komunikační zařízení USA v Panamském průplavu. John Dinges ve své

publikaci **The Condor Years** (New York, The New Press, 2004) uvádí, že pro operaci Kondor poskytovala CIA rovněž počítače a stroje na šifrované dálkopisy a podle emeritního profesora politických věd z univerzity v San Diegu Briana Lovemana (**Chile: The Legacy of Hispanic Capitalism**, New York, Oxford University Press, 2001) americká policie a zpravodajské služby dokonce vykonávaly dozor a vyslyšely podezřelé osoby na území USA.

CHILSKÝ PROJEKT ODTAJNĚNÍ

Lidskoprávní aktivisté požadují již řadu let odtajnění všech dostupných dokumentů vztahujících se k aktivitám USA v Chile. Ke zveřejnění bylo uvolněno pouze malé procento spisů zkoumaných zpravodajským výborem Senátu USA v r. 1975. Když byl generál Pinochet v Londýně r. 1998 zatčen a obviněn z mučení a spolupodílnictví na přípravě vraždy, byly USA vystaveny opětovnému tlaku na uvolnění příslušných dokumentů.

Clintonova vláda spustila r. 1999 tzv. Chilský projekt odtajnění vedoucí k zpřístupnění 2 200 zpráv CIA, 18 000 zpráv ministerstva zahraničí a 3 800 záznamů z Bílého domu, Národní bezpečnostní rady, Pentagonu a FBI za období 1970–1990. Celkově bylo odtajněno na 24 000 dokumentů, což bylo v historii USA nejrozsáhlejší zveřejnění na základě rozhodnutí samotného prezidenta. Mnoho těchto dokumentů bylo shromážděno Peterem Kornbluhem, vedoucím Chilského projektu odtajnění pod Národním bezpečnostním archivem, a vydáno v jeho knize **The Pinochet File: A Declassified Dossier on Atrocity and Accountability**, New York, New Press, 2003, která představuje stěžejní pramen ke studiu okolností Pinochetova převratu a období jeho diktatury.

Celá pravda o tajných akcích USA v Chile během Allendeho prezidentství nebyla doposud odhalena. Mnoho amerických dokumentů je stále utajeno a ty již zveřejněné jsou silně cenzurovány. Velké množství textu je začerněno, zvláště na místech vztahujících se k tajným akcím a armádě, a nutí tak historika se ptát, co musí bezpečnostní složky USA stále skrývat.

NAŘÍZENÝ „SVOBODNÝ TRH“

Během Pinochetovy diktatury se stalo Chile testovací půdou pro radikální politiku svobodného trhu obhajovanou novým typem amerických ekonomů z Chicagské univerzity, známých jako „Chicagští hoši“. Státní podniky byly privatizovány, zákoník práce zrušen, odbory postaveny mimo zákon a byly naopak podporovány privátní investice. Investoři v USA neskrývali své nadšení z nového Chile. Článek v *Business International Corporatinal* z r. 1975, který vyšel pod názvem **Chile After Allende: Prospects for**

Business in Changing Market odráží tyto nálady slovy:

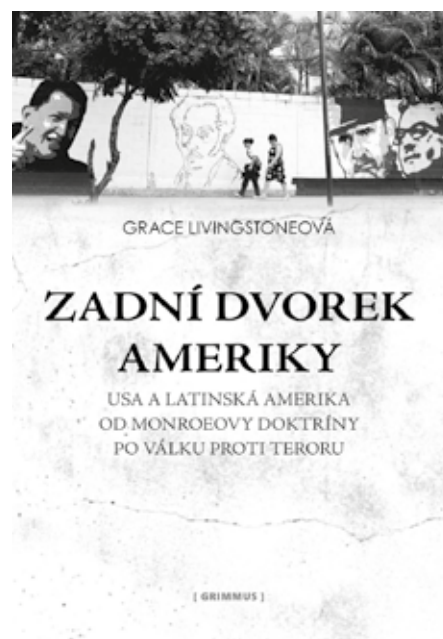
Zatímco vichry nacionalismu stále bičují většinu Latinské Ameriky, Chile tvrdí, že je bezpečným útočištěm pro všechny cizí investory. Na rozdíl od mnoha rozvojových zemí, kde jsou cizí investice považovány přinejlepším za nezbytné zlo, noví chilští ministři se vůbec netají svým stanoviskem, že cizí investice jsou „nepostradatelné“.

Chilské vládní kruhy se otevřeně hlásí k programu zahraničních investic. Od vládnoucí vojenské junty a jejích klíčových civilních ekonomických ministrů a poradců až po úředníky, kteří běžně jednají s cizími investory, převládá příznivý postoj. Tato jednota zaručuje investorům, že to, co jim je slíbeno na vyšší úrovni, bude též splněno na stupních nižších.

KAČER DONALD VÁS SLEDUJE

V r. 1972, během Allendeho vlády, byly v Chile publikovány pod souhrnným názvem **Para leer al Pato Donald** (Jak číst kačera Donald) politické eseje argentinsko-chilského novelisty Ariela Dorfmana a belgického sociologa působícího toho času na Katolické univerzitě v Santiagu de Chile, Armanda Mattelarda. Šlo o jednu z prvních sociálních studií zábavního průmyslu, kdy se pomocí komiksů Walta Disneyho analyzoval kulturní imperialismus USA a jejich hodnotové orientace primárně zaměřené na přetváření vnímání světa dětského čtenáře. Tyto eseje jsou dnes jedněmi z výrazných textů kritických studií, které nás učí poznávat politickou realitu, která často není tím, čím se zdá a chce být.

*Autor je překladatelem knihy Grace Livingstoneové **Zadní dvorek Ameriky**, z které v článku čerpal.*

Z dějin třídních bojů – Guinea 1958, Mexiko 1968, Čechy 1918

Mluvit o dějinách třídních bojů se s přihlédnutím ke známé formulaci z Manifestu Komunistické strany zdá nadbytečné. Nejsou dějiny bez třídních bojů. Není však nadbytečné uvádět příklady, na kterých se toto zjištění může poměřovat. Boj pokračuje a příklady táhnou!

NEZÁVISLOST GUINEI (2. ŘÍJNA 1958)

Před pětadesáti lety získala Guinea jako první francouzská kolonie v černošské Africe nezávislost, aby se vzápětí přihlásila k revolučnímu socialismu. Iniciátorem tohoto kroku byl nacionalistický politik a předák odborového hnutí Všeobecná unie pracujících černošské Afriky (UGTAN) Sékou Touré, který pod heslem „raději svobodu v chudobě než blahobyt v otroctví“ dovedl Guinejce k tomu, aby v zářijovém referendu jako jediní v Africe odmítli novou francouzskou ústavu i s její novou úpravou vztahu kolonií k metropoli, a v souladu s podmínkami hlasování tak automaticky rozhodli o odtržení.

Nový stát se stejně jako většina afrických zemí přihlásil k idejím třetího světa a panafricanismu, ve vnitřní politice pak nastoupil cestu rozsáhlého znárodnění průmyslu a služeb i zásahů do vlastnictví půdy na venkově na úkor velkostatkářů. Od začátku se musel vyrovnávat s nepřítelstvím Francie (která ve dnech bezprostředně před nezávislostí rozebrala a odvezla ze země veškerou infrastrukturu včetně telegrafických kabelů) i nedůvěrou Západu.

Ještě osudnější mu však byla samotná povaha nového režimu: Sékou Touré zavedl v Guineji diktaturu s vypjatým kultem osobnosti a systematizovaným udavačstvím a jeho chorobná touha po moci se projevovala periodickým odhalováním skutečných či domnělých spiknutí v nejrozličnějších vrstvách obyvatelstva, následovaným čistkami tu mezi úředníky, tu mezi studenty a učiteli, lékaři či právníky, etnickými menšinami apod.

Počet obětí se odhaduje na padesát tisíc, zatímco hospodářský rozvoj země byl více než žalostný. A tak nepřekvapí, že v době své náhlé smrti v r. 1984 byla již ohromná autorita, kterou Touré původně doma i za hranicemi měl, dávno ztracena a že následný vojenský převrat a odsouzení posledních let jeho vlády přijali Guinejci s úlevou. Osudy Guineje jsou dobrým příkladem toho, co se stane, když je revoluce nadekretována režimem, aniž by byla prováděna zdola.

POTLAČENÍ STUDENTSKÝCH DEMONSTRACÍ V MEXIKU (2. ŘÍJNA 1968)

Před pětadvaceti lety byla mexickou armádou potlačena studentská demonstrace na náměstí Tří kultur v hlavním městě (tzv. druhý masakr

v Tlalelolcu) proti autoritativnímu režimu. Tím byla učiněna krvavá tečka za třemi měsíci masových studentských protestů, zahájených 23. července.

Roznětkou byl tehdy brutální zákrok policie proti rvačce dvou skupinek středoškolských studentů, během kterého byli zbyti všichni žáci a učitelé, kteří se právě nacházeli v okolí. Po neméně tvrdém rozeznání protestního pochodu o tři dny později přistoupili studenti k okupacím škol.

Násilné vyklizení jedné z nich (čtyři stovky raněných) pak 1. srpna vedlo k stotisícové demonstraci vedené rektorem a zaměřené mimo jiné proti porušení autonomie vysokých škol. Po dalších čtyřech dnech došlo ke studentské stávce a vzniku národní stávkového výboru (CNH). Zatímco statisícových demonstrací se konalo ještě několik, školy se staly místem otevřených diskusí v Mexiku do té doby velmi neobvyklých.

Když 18. září v rozporu se zákonem o vysokých školách deset tisíc vojáků obsadilo Mexickou národní univerzitu, začalo hnutí ztrácet nenásilný charakter, a stále častěji přicházely ke slovu zápalné láhve. Zároveň studenti rozšířili své původní požadavky (jako vyšetření policejních brutalit a zrušení některých ustanovení trestního zákona) o politickou demokratizaci, hospodářskou spravedlnost a snížení závislosti na USA.

Poslední dějství revolty se odehrálo 2. října na úředně zakázané demonstraci, kde proti pěti až deseti tisícům účastníků stanulo zhruba pětitisícové vojsko. Za dodnes nevyjasněných okolností (spíše než o pokus levicových extrémistů vyprovokovat lidové povstání se jednalo o provokaci armádních živlů, možná však bez vědomí vyšších míst) došlo přes poklidnou povahu pořádané akce k střelbě na pořádkové jednotky, které odpověděly palbou do demonstrantů. Zásah si vyžádal dvě až tři stovky mrtvých mezi studenty. Svou roli tu sehrálo zřejmě i to, že vláda si za každou cenu přála konec protestů ještě před zahájením olympijských her, k němuž mělo dojít o deset dní později.

Po této události bylo hnutí zcela potlačeno. Přes svůj neúspěch (zcela bez odezvy zůstaly zejména jeho čtené snahy oslovit dělnické prostředí), výrazně narušilo legitimitu vládnoucí Revolučně institucionální strany PRI (člena Socialistické internacionály!) a víru ve sprave-

dlnost mexické poručnické polodemokracie, která do té doby nebyla příliš zpochybňována.

GENERÁLNÍ STÁVKA V ČECHÁCH (14. ŘÍJNA 1918)

Před pětadesáti lety, v posledních válečných týdnech předcházejících vzniku Československa, proběhla v českých zemích generální stávka. Jejím bezprostředním důvodem byl odpor proti vývozu potravin a surovin na frontu v době, kdy v zázemí řádily hlad i epidemie. Zároveň v ní však šlo i o podobu budoucího státu, jehož vznik byl tou dobou již vysoce pravděpodobný, avšak otevřenou otázkou zůstávalo, do jaké míry se v novém státu prosadí změny společenských poměrů.

Ačkoliv podnět původně vzešel od nesocialistických politiků, ujala se ho ihned Socialistická rada (sdružující sociální demokraty a národní socialisty), která se usnesla na vyhlášení jednodenní stávky na pondělí čtrnáctého. V té době (od 11. října) již odborová ústředna železničních zřízenců organizovala pasivní rezistenci, která vývoz potravin prakticky znemožnila.

Socialistické strany se však rozhodly udělat další krok a k hospodářským požadavkům přidaly proklamaci, hlásící se k „nezávislé republice“. Ta měla být v den stávky slavnostně přijímána na táborech lidu po celé zemi. Účast na stávce byla masová (ovšem pouze na českém jazykovém území), úřady (díky bezelstnosti socialistických předáků s předstihem informované) však vojenskými opatřeními snadno zmařily doprovodnou politickou manifestaci.

Zatímco ve velkých průmyslových střediscích dokázali zradikalizovaní dělníci uskutečnit demonstrace pořádkovým silám navzdory, a na některých místech (zejména na venkově) byla republika skutečně vyhlášena, v Praze přítomnost ozbrojených jednotek přiměla levici k zrušení většiny plánovaných shromáždění.

Politické cíle stávky odmítly i české nesocialistické strany, které se od nich (nikoliv však od stávky samotné) před i po jejím proběhnutí veřejně distancovaly coby od porušení národní jednoty. Slabinou celého pokusu bylo kromě jeho chatrné organizace i to, že chtěl radikální požadavky prosazovat pouze symbolickou akcí. Přesto zůstal 14. říjen pro prvorepublikovou levici datem, které často stavěla nad říjen osmadvacátý.

✉ martin.churan@socsol.cz

SOLIDARITA

**VYCHÁZÍ PRAVIDELNĚ KAŽDÝ
MĚSÍC JAKO NEZÁVISLÝ
LEVICOVÝ ČASOPIS**

Jelikož nejsme spoutáni žádným soukromým zájmem, můžeme Vám nabízet kvalitní a necenzurované informace, které v jiných médiích nenaleznete. Naši redaktori a přispěvatelé s vypětím všech sil pracují měsíc co měsíc na tom, aby Vám přinesli nejpodstatnější rozhovory, reportáže, analýzy a komentáře z domova i ze zahraničí. A to především na taková témata, o kterých se jiní neodvažují psát. Vzhledem k tomu, že fungujeme na dobrovolné bázi a jedinou naší motivací je vůle šířit osvobozující a demokratické myšlení, vydávání časopisu závisí na finanční podpoře Vás, čtenářů. Abychom Vám mohli nadále poskytovat kvalitní periodikum a vycházet ve stále větších nákladech, potřebujeme Vaši podporu. Proto Vás vyzýváme, abyste si Solidaritu předplatili. Další významnou formou podpory je zřídit si trvalý měsíční finanční příkaz na Vašem účtu. Číslo účtu: 2100245047/2010 Předplatné objednávejte na predplatne@socsol.cz

**PODPOŘTE NÁS
NA NÁŠ ÚČET NEBO
SI SOLIDARITU
PŘEDPLAŤTE!**

Tabery, liberalismus a konec svobody slova

TOMÁŠ KORDA

Šéfredaktor týdeníku Respekt Erik Tabery nepřímou vyhlásl éru svobody slova za ukončenou. V inkriminovaném úvodníku ke 39. číslu čtenářům otevřeně řekl, že ke kauze ostravských dolů OKD nebude redakce zaujímat žádné stanovisko. Argument: Pokud by se totiž k otázce redakce jakkoli postavila, nemohla by prokázat, že podvědomě nenadržuje jedné straně sporu, respektive vlastníku Respektu Zdeňku Bakalovi.

Tento argument stojí na pevných základech, leč na základech, které tonou v liberální bažině. Argument na rovinu přiznává, že svoboda slova zbavená jakékoli vnější překážky (cenzury) není tak svobodná, jak se může zdát, neboť nadále zůstává vystavena působení podvědomí, které ze své definice kontrole vědomí uniká. Jakéhokoli liberála, který zná pojem podvědomí, a tedy se dá předpokládat jeho znalost Freuda, nezbyvá než pochválit. Uznání tohoto teoretického skoku vpřed je bohužel tím posledním, co mu

lze připsat k dobru, neboť si neuvědomuje, jaké úskalí tento skok přináší teorii liberalismu jako takové.

Nikoli náhodou měl liberál vždy z Freuda strach a snažil se ho vytěsnit do nevědomí, které promluvílo právě nyní – v čase panství schizofrenního liberalismu, který zapomněl na své dávné soky – a to ústy pana Taberyho, jenž se (s Freudem řečeno) překl. Ačkoli Freud zůstal na politické rovině liberálem, který se z východisek své teorie vztahoval zdrženlivě k socialistickým myšlenkám, jeho

„objev“ nevědomí smrtelně zranil liberální paradigma. Této závažnosti svého objevu si byl Freud vědom, což snad nejpřehledněji demonstrovuje jedna Jungova vzpomínka. Když s Freudem připlouvali do New Yorku a v pozadí se majestátně tyčila socha Svobody, Freud poznamenal, že si Američané ani neuvědomují, koho si ze starého kontinentu pozvali: vždyť jim sem neseme morovou nákazu.

Těž si ani „Američan“ Tabery neuvědomuje, jakého advokáta povolává, když se ve své obhajobě dovolává podvědomí. Opomíjí, že podvědomí je univerzálně platné a nevědomky přítomné pokaždé, kdy liberál svobodu slova uplatní a k určitému tématu se vyjádří, anebo se nevyjádří, jako v případě Bakaly. Podvědomí podmiňuje každou promluvu i její absenci. Tabery sice zdůvodnil, proč se ke kauze OKD nebude vyjadřovat, ale jeho „neprůstřelný“ argument prostřelil mantru liberalismu: svobodu slova.

OKD je téma, o kterém je podle šéfredaktora Respektu jedno, zda se k němu vyjádří či nikoli, neboť podezření z podjatosti, ať udělá cokoli, nezmizí. V tomto případě je lhostejné, jestli žijeme v liberalismu, kde vládne svoboda slova, či nikoli. Co si však počít, pokud tento případ není ojedinělý, ale jedná se o případ symptomatický, který odhaluje povahu všech případů? Co si počít se svobodou slova, pokud každé téma je v principu takové povahy, že je zcela jedno, jestli se mu budeme věnovat či nikoli. Tak jako tak jsme podjatí, což prázdná floskule o svobodě slova pouze geniálně retušuje.

Místo panického zděšení z monopolizace soukromého vlastnictví, když konečně po dlouhých peripetiích doplouváme k břehům Západu a zjišťujeme, že i naše lokální díra v srdci Evropy má své mediální magnáty, jejichž byznys-rádus ovlivňuje stále více sfér, kde se v důsledku toho stává svoboda slova irelevantní, je načase dát šanci svobodě myšlení. Jen ta je totiž s to se hýbat v živlu svobody, neboť nikde nemá dáno, že je povinována servilně sloužit podjaté svobodě slova. Svoboda myšlení může totiž svobodně zkoumat, proč je její otrokářka podjatá. Jen tak se myšlení emancipuje.

✉ tomas.korda@socsol.cz

SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA

▼ ilustrace: Alexey Klyuykov

Marx a ekologie

JOHN BELLAMY FOSTER

Marxova analýza životního prostředí za kapitalismu ukazuje, že záchrana planety je neoddělitelně spjata s transformací celé naší společnosti.

Ekologie, jakožto věda o vztazích mezi živými organismy a jejich prostředím, je často považována za novou oblast bádání. Avšak myšlenka, že kapitalismus ničí životní prostředí a že důsledky tohoto jevu dopadají nejtižšími na chudé lidi a obyvatelstvo kolonií, se objevila již v 19. století v pracích Karla Marxe a Bedřicha Engelse.

Jejich způsob nahlížení na ekologii tehdy dalece překračoval rámec tehdejšího uvažování.

Ekologické problémy, kterým se věnovali – i když často jen okrajově – dnes patří k těm nejožehavějším. Je jím prohlubování rozdílu mezi městem a venkovem, změny klimatu, hladomor ap.

V roce 1867 publikoval Marx první díl Kapitálu, jenž představuje jeho stěžejní dílo a v němž se zabývá zkoumáním zákonitostí kapitalismu. Ten obsahuje i část o imperiálním vztahu Anglie k Irsku, vyznačujícím se mimo jiné plundrováním životního prostředí. Stojí zde, že: „Anglie po více než jedno a půl století nepřímou vyvážela z Irska půdu. A to v takové míře, že se ve zbývajících půdách nestačily obnovovat živiny.“

Zde Marx čerpal z díla německého chemika Justusa von Liebiga. Liebig v roce 1862 tvrdil, že „Británie obírá ostatní země o základní podmínky, jež jsou nezbytné pro úspěšné zemědělství.“

Výrobní systém, který si z přírody více bere, než kolik do ní vrací, je pro Liebiga „loupeživý systém“. Tímto pojmem charakterizoval industrializované kapitalistické zemědělství.

Na základě poznatků Liebiga a dalších analytiků z 19. století, kteří se zabývali krizí půdy, Marx argumentoval, že půdní živiny – dusík, fosfor, draslík ap. – se ve formě potravin a textilií dostávají do měst.

Místo toho, aby se navrátili zpět do půdy, zamořují tyto látky centra měst, což má katastrofální důsledky pro lidské zdraví.

VYČERPÁVÁNÍ PŮDY

Británie, jež čelila stále vážnějšímu vyčerpávání půdy, se tento problém snažila řešit dovozem kostí z napoleonských bojišť, kostí z římských katakomb a guánem (nahromaděný trus mořských ptáků a netopýrů) z Peru. Těmito zoufalými pokusy se snažila řešit nedostatek živin v půdě.

Problém nedostatku živin v půdě se později částečně podařilo vyřešit díky vynálezu syntetických hnojiv. Spolu s tím se však obje-

vily zcela nové problémy, jako např. únik dusíkatých látek z polí, jež zamořovaly široké okolí.

Když se Marx těmito otázkami zabýval, dospěl k tomu, že v procesu výměny mezi přírodou a kapitalistickou společností existuje věčný rozpor. Toto pojetí přijal opět od Liebiga.

„Kapitalistická výroba,“ vysvětluje Marx, „rozvíjí pouze technickou stránku společenského výrobního procesu a současně s tím poškozuje vlastní zdroje veškerého bohatství – půdu a dělníka.“

Tento rozpor mezi lidstvem a přírodou může být překonán pouze obnovou harmonické výměny látek mezi přírodou a lidmi, jež by byla vědomě regulována celou společností.

To by však vyžadovalo, aby byl celý pracovní proces racionálně řízen sdruženými výrobci, a to v souladu s potřebami budoucích generací.

Samotný pracovní proces může být definován jako látková výměna mezi člověkem a přírodou.

„Dokonce ani celá společnost, národ, či všechny současně existující společnosti dohromady nemohou být považovány za vlastníky Země,“ uvádí Marx. „Jsou jen jejími uživateli a nájemci, kteří musí zlepšovat její stav pro další generace.“

Marx nahlížel na svou materialistickou koncepci dějin v kontextu s materialistickým pojetím přírody. Vědu o historii dával do souvislosti s přírodními vědami.

K tomuto účelu si také vypisoval rozsáhlé poznámky z geologie, chemie, agronomie, fyziky, biologie, antropologie a matematiky.

PŘEDNÁŠKY

Marx navštěvoval přednášky irského fyzika Johna Tyndalla v Královském institutu v Londýně.

Fascinovaly ho experimenty Tyndalla se sáláním tepla a rozkladem slunečních paprsků.

Je docela možné, že byl počátkem 60. let 19. století přítomen i v publiku, před kterým Tyndall poprvé na světě předváděl experiment demonstrující, že vodní pára a oxid uhličitý vyvolávají skleníkový efekt, jenž pomáhá v atmosféře planety udržovat teplo.

Tehdy samozřejmě ještě nikdo netušil, že skleníkový efekt, vyvolaný oxidem uhličitým ze spalování fosilních paliv, povede k lidmi vyvolaným klimatickým změnám.

S touto hypotézou přišel poprvé švédský vědec Svante Arrhenius v roce 1896.

Dialektické chápání interakcí mezi přírodou a společností, které si osvojili již Marx s Engelsem, jsme nyní nuceni přijímat i my, a to v důsledku zrychlující se ekologické krize, symbolizované především globálním oteplováním.

ZMĚNY KLIMATU

Marxovu teorii o rozporu v látkové výměně mezi lidstvem a přírodou využil nedávný výzkum v oblasti environmentální sociologie, jenž se věnoval současným ekologickým problémům, jako jsou hnojiva, zamořování oceánů a klimatické změny.

Prací o „uhlíkovém problému“, vyplývajícím z rychlého spalování fosilních paliv, Brett Clark a Richard York prokázali, že na tento problém neexistuje žádný zázračný lék a lze jej řešit jedině změnou základních společenských vztahů.

Je velice nepravděpodobné, že by současné problémy mohly být významně redukovány novými technologiemi, neboť za kapitalismu je technický rozvoj podřízován výhradně potřebám rozšiřování výroby. To pak nutně vede k rostoucí spotřebě přírodních zdrojů a energií, a tím i k rostoucímu tlaku na biosféru.

Tento jev je znám jako „Jevonsův paradox“, nazvaný podle ekonoma Jevonse Williama Stanleyho, který jej roku 1865 popsal ve své knize, zabývající se postupným vyčerpáváním zásob uhlí v Británii.

Clark a York došli k závěru, že „technologický rozvoj nemůže být řešením uhlíkového problému, dokud nebude osvobozen od dik-tátu kapitálových vztahů“.

Jediné skutečné – to znamená udržitelné – řešení globální ekologické krize vyžaduje, slovy Marxe, společnost tzv. „sdružených výrobců“, kteří budou kolektivně kontrolovat výrobu. Vztahy s přírodou přitom budou rozvíjet racionálně a cíleně, a nikoli jen podle požadavků trhu.

Úsilí o svobodu člověka a úsilí o ekologickou udržitelnost jsou tedy od sebe neod-dělitelné a představují hlavní podmínku pro budování socialismu v 21. století.

John Bellamy Foster je profesorem sociologie na Univerzitě Oregon a je redaktorem amerického socialistického měsíčníku Monthly Review. Napsal mnoho knih a článků o politické ekonomii a ekologii.

Z angličtiny přeložil Vítězslav Lamac
✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

Tony Cliff:

Klesající účinek stalinistické propagandy

Kniha Státní kapitalismus v Rusku od Tonyho Cliffo, která poprvé vyšla roku 1947, je první ucelenou marxistickou analýzou tzv. komunistického režimu. Práce se zaměřuje především na stalinistický režim ve 30. a 40. letech. Autor v ní přesvědčivě ukazuje, že ruská byrokracie je vládnoucí třídou, jež hraje stejnou úlohu jako buržoazie v tradičních kapitalistických zemích, a stalinistický režim je proto třeba chápat jako zvláštní, státně byrokratickou formu kapitalismu. Dílo je aktuální i dnes, nabízí totiž pádnou odpověď na primitivní antikomunismus, který propaguje většina masmédií. Kniha je překládána na pokračování pro Solidaritu; předcházející kapitoly jsou k dispozici na www.socsol.cz.

Účinnost sovětské propagandy a její důvěryhodnost se rychle hroutí tváří v tvář tvrdým zkušenostem každodenní reality, jež jasně prokazují její lživost. To je vidět mimo jiné na dvou fenoménech. Jedním z nich je množství zajatých vojáků, jež bylo ochotno dobrovolně sloužit v nacistické armádě. Druhým je vysoký počet Rusů, kteří se po válce nevrátili do Ruska.

Během války sloužilo v nacistické armádě více než půl milionu sovětských občanů, bojujících v jednotkách zvaných Osttruppen pod německým velením [3].

Z asi padesáti sovětských generálů zaja-

tých Němci jich bylo deset ochotno spolupracovat s Hitlerem v boji proti Stalinovi. [4] Občané žádného jiného státu neprokázali tolik ochoty připojit se k nacistům.

Po válce se mnoho sovětských občanů nevrátilo do svého domova. Že tito utečenci nebyli tvořeni jen lidmi, kteří se připojili k nacistickým vojskům, je zřejmé z toho, že se na jejich násilném vyhošťování z ciziny nepodílela jen armáda SSSR, ale také vojska USA, Británie a Francie. Počet utečenců je povážlivý i navzdory tomu, že z pochopitelných důvodů neznáme jejich přesný počet. Podle oficiálních

sovětských údajů se po válce nevrátilo do SSSR zhruba 400 000 přeživších občanů (5,5 milionů občanů se přitom vrátilo) [5].

U žádného jiného národa nebyla zpozorována taková neochota vracet se domů jako u občanů SSSR. A to navzdory hrozbám a tvrdému zacházení v uprchlických táborech.

Toto je odraz sovětské reality, jenž svědčí o omezené účinnosti stalinistické propagandy.

Z angličtiny překládá Vítězslav Lamac.

✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

▲ ilustrace: Lucie Vychodilová

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokady volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespolehneme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

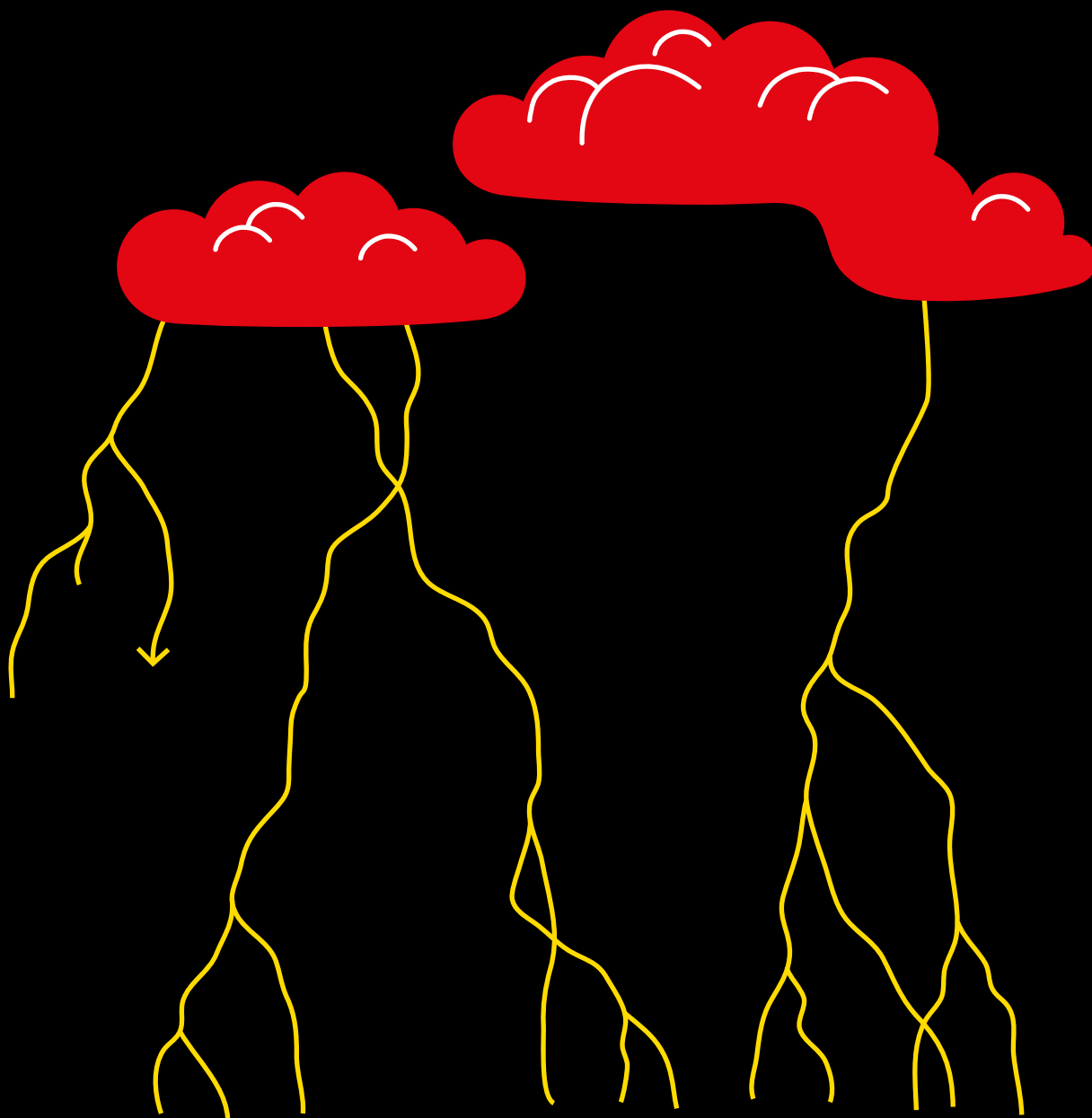
Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

Prodejní místa časopisu

TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hrnčířská 65, Ústí nad Labem

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 7–22 hod., so, ne 9–21 hod.

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

www.triocasci.cz – Gorkého 37, Brno

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 8–22 hod., so, ne 10–22 hod.

GALERIE TRANZITDISPLAY

www.tranzitdisplay.cz – Dittrichova 9, Praha 2

otevírací doba: út, st, čt, pá, so, ne od 12–18 hod.

GALERIE BERLINSKEJ MODEL

www.berlinskejmodel.cz – Podplukovníka Sochora 9, Praha 7

otevírací doba: st 18–23 hod., dále v době vernisáží a veřejných debat

Ekumenická
Akademie
Praha

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

www.ekumakad.cz – Sokolovská 29, Praha 8

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 11–19 hod.

STUDENTSKÝ KLUB K4

www.k4klub.org – Celetná 20, Praha 1

otevírací doba: po, út, st, čt, pá 10–24 hod., so, ne 16–24 hod.

ČESKÁ ČAJOVNA

www.ceskakajovna.webgarden.cz – U Školy 121, Nové Strašecí,
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 12–21 hod., so 18–23 hod.

MÁTE TIP NA NOVÉ PRODEJNÍ MÍSTO SOLIDARITY?

Neváhejte a napište nám!
redakce@socsol.cz